

„A könyv a szocialista kultúra
leghatalmasabb fegyvere!”

(Gorkij)

BORSODI KÖNYVTÁROS

RÁKÓCZI FERENC
MÉGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

A BORSOD MEGYEI KÖNYVTÁRKÖZI BIZOTTSÁG
TÁJÉKOZTATÓJA

 II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
M I S K O L C

Tapasztalatcseréink tanulságai

Munkatervünkben a folyó népművelési évadban két — megyénken kívüli — tapasztalatcsere szerepelt. Egyik a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár és a járási könyvtárak módszertani munkatársainak részvételével a körzeti könyvtárak munkájának megismerését tűzte ki célul, másik alkalommal az olvasószolgálatos munkatársak bevonásával az olvasószolgálati munkára voltunk kíváncsiak. Az első tapasztalatcsere színhelye Veszprém és Baranya megye, a másik Győr-Sopron és Komárom megye volt. Olyan megyéket választottunk, ahol mindkét munkaterületen a legtöbb újszerűséget reméltük.

Ezeknek a tapasztalatcseréknek két oldaluk van: egyrészt hozunk jó módszereket, tapasztalatokat, másrészt adunk. Ezeken az alkalmakon kötetlenül, a helyszínen tudjuk megbeszélni gondjainkat és problémáinkat.

Tapasztalatcserénk első eredménye könyvtáros kollegáink megismerése, baráti kapcsolataink építése volt. Megismertük könyvtáraikat, belső szervezeti rendjüket, a feladatoknak az egyes csoportokon belüli elosztását. Voltunk járási, községi könyvtárakban, ahol a helyi feltételekkel és eredményekkel ismerkedhettünk meg. A meglátogatott megyék vezetői és munkatársai a legnagyobb közvetlenséggel és őszinteséggel vezettek végig bennünket könyvtáraik és hálózati munkájuk minden területén, hogy megbeszéléseinkből közösen vonhassuk le a tanulságokat, szűrjünk le hasznos ismereteket.

Tapasztalatcserénk azért is érdekes volt, mert valamennyi meglátogatott megyei könyvtárban más-más munkarendet találhattunk. Ez a különbözőség éppen a helyi sajátosságból táplálkozik, azt mutatja, hogy a könyvtárosok nem elképzelések, hanem a konkrét, mérhető eredmények és feladatok szerint terveznek, végzik a közművelődés terén rájuk bízott munkát.

Láttunk olyan megyei könyvtárat, ahol a központi járás feladatait a megyei könyvtár végzi, olyan járási könyvtárat, ahol a városi és járási funkció különvált. — A tatabányai szakreferensi rendszer volt a legújszerűbb. Azokban a megyékben, amelyeknek adottságai hasonlítanak megyénkhez (sok kistelepülés), a módszertani munka azonos formáival és tartalmával találkoztunk. Ezekben ez nemcsak az instrualásban, ellenőrzésben, a könyvtárosok tapasztalatcseréinek szervezésében, módszertani kiadványok, körlevelek szerkesztésében, a továbbképzés irányításában, tartalmi előkészítésében és lebonyolításában

áll, hanem a konkrét feladatok, mint az állományfeltárás, felújítás, berendezés stb. gyakorlati segítségével is. Így a módszertani munka operatív is belefolyik a hálózati munkába.

Továbbképzésben inkább a Veszprém megyei gyakorlathoz hasonlít a mi gyakorlatunk, ahol minden szakcsoport továbbképzője a hozzátartozó feladatok szakterületeit ellátó munkatársaknak. Nálunk is így van ez, de a módszertani csoport szervezésében, összefogásában. Ez az összefogás nemcsak szervezeti, hanem tartalmi, az egész könyvtári munkára kiterjedő.

A helyismereti munkát viszont mi nem a módszertani csoport szervezeti keretében oldjuk meg, hanem a feldolgozó csoport körében — bár tartozhatna a tájékoztatás körébe is —. A sajtófigyelést a helyismereti munkaközösség végzi, a táj-katalógusok szerkesztését a helyismereti munkatárs. A figyelme kiterjed az egész megyére, ahonnan — a járási segítséggel — helyismereti anyagot gyűjt be. Az adattári munkában más vonatkozásban is eljár, beszerzi a helyi vonatkozású irodalmat, gyűjti az adattár számára a képeslapokat, fényképeket, egyéb írásos dokumentumokat, a megye életére vonatkozó kiadványokat, híradásokat figyeli. Ő gondozza a helyismereti kiadványokat is.

Kíváncsiak voltunk a tatabányai szakreferensi hálózati munkára is, de ebbe részben az idő rövidsége, részben az új, kísérleti jellegű szervezeti forma miatt nem tudtunk kellő mélységben beletekinteni.

A körzeti könyvtáraknál sok érdekes dolgot láttunk. Ezek létesítése még kezdeti stádiumban van, talán a kísérletezés, útkeresés jellemzi a könyvtárközvetítés munkáját, de eddig is szép eredmények mutatkoznak. Kisközséges megyékben a fejlődés egyik útja ez, hiszen a beszerzési keretek összevonásával, az állomány szélesebb skálájának biztosításával magasabb színvonalú könyvtári ellátottságot biztosít a községeknek, mint ezek nélkül. Éppen e szempontból gazdaságos ez az elgondolás. De a közvetítés kivitelezésében több változattal találkozhatunk.

Kövágóórsön (Veszprém megye) szépen berendezett körzeti könyvtárat láttunk. A könyvtáros ismertette a múlt évben ennek a kísérletnek és létesítménynek az eredményeit. Mi a gyakorlati munka szempontjából néztük meg. A körzethez 7 fiókkönyvtár tartozik. Ezek 3—4 kilométerre vannak egymástól.

A függetlenített könyvtáros a körzeti székhelyen és az egyik fiókkönyvtárban látja el a kölcsönzési munkát. A többi könyvtár munkáját irányítja, ellenőrzi. A körzeti központban heti 20 órát tart nyitva. A könyvtárnak van folyóiratolvasója, gyermekrészlege. Az épület felújításához és a beszerzéshez a termelőszövetkezet és a községi tanács biztosítja a fedezetet. Az Új Könyvek című folyóirat csak a körzeti központba jár. A szerzeményezést a körzeti könyvtáros végzi a tagközségek igényeinek meghallgatásával. A tagközségekben a kézikönyvtárat tervszerűen fejlesztik, központilag biztosítják a kézikönyveket. A körzeti központban az egész állományt feltáró katalógus van, a tagközségekben viszont csak az ott lévő állományt tárják fel.

Ugod (Veszprém megye) az első megvalósított körzeti könyvtár. Négy tagközség tartozik hozzá. A központban 18 órát kölcsönöznek, a körzeti könyvtáros még egy településen kölcsönöz.

Intenzív csere történik a tagkönyvtárak között, körülbelül 8–10 hónapos időtartam alatt fordulnak meg a könyvek. Könyvtáraik évenként kb. 100–100 kötettel gyarapodtak. A körzet azonos a kultúrotthoni körzettel is, így a könyvtáros a népművelési munka más helyi és körzeti feladataiba is bekapcsolódik.

Bikal (Baranya megye) községben a körzeti művelődési ház igazgatója látja el a könyvtárosi munkát. A könyvtár állománya más népművelési célokra (klubfoglalkozások) is igénybe vett helyiségben; szekrényekben áll. Az Állami Gazdaság évente nagyobb összeget ad beszerzésre, a fenntartás biztosítására. A kultúrotthon rendel a folyóiratokat, a könyvtár tartja nyilván, tárolja és forgalmazza.

Szászvár (Baranya megye) az egyetlen körzeti könyvtár a meglátogatott könyvtárak közül, ahol a 8 fióknál megszűnt az anyagi önállóság. Minden hirtelt a körzeti könyvtár kap, noha a tagközségek önálló tanácsúak.

A meglehetősen jó helyiségviszonyokkal rendelkező könyvtár berendezése szegényes, egyszerű. A tagkönyvtárakat a körzeti könyvtáros havonta egyszer látogatja meg. Rendszeres csere még nem folyt, hat esetben volt feltöltés. A tagkönyvtárakban nem járatják az Új Könyvek című folyóiratot, így a szerzeményezésben, illetve a könyvtermésben való tájékozódásban teljesen a központra vannak utalva. A tiszteletdíjak fizetése, a szerzeményezés, fenntartási költségek fedezete a körzeti könyvtár költségvetéséből történik. Mi nem tartjuk a legjobb megoldásnak, ha a tagközségek nem vesznek részt a fenntartás terheiben, hiszen ha a beszámoltatáskor meg is hívja a körzeti székhely vb-je a tagközségek vb elnökeit, jobban magáénak érezheti minden tagközség a könyvtári munkát, ha közvetlenül anyagilag is érdekelt benne.

Kartársaink a kísérleti év leteltével biztosan szívesen tájékoztatnak majd tapasztalataikról.

Felmérések, elemzések inkább megyei szinten folynak. Tudományos mélységű és igényű elemzés kevés, éppen a módszertani munkatársak napi feladatainak sokszor kampányszerű ellátása miatt, pedig a módszertani csoportnak éppen ezekkel az elemzésekkel, a statisztikai adatok kombinációival kell és lehet a feladatokat az egész könyvtári kollektíva elé tűzni, erre az igény mindenütt megvan, de az elmélyüléshez szükséges idő kevés.

A művelődési autók funkciójának kérdésében is egyformák a problémák. Egyik megye jobban, másik kevésbé jól van ellátva. (Pl. Komárom megyében 67 községre jut 3, Borsodban 367 településre ugyancsak 3 mikrobusz). A könyvtári-népművelési feladatokat ezek annyi százalékban látják el, amennyit az egyéb igénybevétel mellett képesek ellátni. Az átrendszámozás a könyvtárak munkájának biztosít előnyt.

Sok jó tapasztalatot szereztünk a pápai járási könyvtárban. A könyvtár kiadványai, melyeket nagyobbára nyomdában állítottak elő, ízlésesek, színvonalasak. E területen nekünk inkább a kevesebb, de külszínre és tartalomra nézve is kifogástalan kiadványokra kell törekednünk, mert ezek is reprezentálják a könyvtári munkát. Országosan nagy fejlődés állapítható meg ezen a téren az 5–10 év előtti viszonyokkal összehasonlítva a mai helyzetet. — Tetszett a gyermekkönyvtár ötletes, változatos sok figurája, babája, állatkája, amelyeket a gyermekkönyvtáros műanyag hulladékból és egyéb anyagokból, textiliákból készített. A bábszakkör módszertanilag is irányítója a gyermekfoglalkozásoknak.

A veszprémi megyei könyvtárban irodalmi előadást hallottunk. Az irodalmi szakkör tagjai is bemutatkoztak az előadás keretében.

Hallottunk néhány szép szavalatot is. Az irodalmi előadás — melyet meghívott budapesti előadó tartott — l'art pour l'art-nak hatott. Az így teremtett hangulatot nem oldották fel a hozzászólások sem. Úgy vettük észre, hogy a közönség szélesebb, átfogóbb előadást várt a modern líráról. A hallgatóság korszerű megoszlása változatos volt, de nagyobbára közép- és egyetemi, főiskolai hallgatók. A szépszámú publikum mutatta, hogy a könyvtárnak nagy szerepe van az egyetemi kisvárosi irodalmi ízlésének, érdeklődésének fejlesztésében, az érdeklődők meg is találják helyüket a könyvtári rendezvényeken.

Kapuvárt is jó Irodalombarátok Köre van. Ide nemcsak középiskolások, hanem ipari tanulók, dolgozó ifjak is járnak. Ez a korosztály (14 évtől 25 évig), amely nehezen vonható be a könyvtári foglalkozásokba. A foglalkozások kötött programmal folynak, a vitában a könyvtárosok sokszor szerepelnek vitavezetőként. A könyvtárnak a művelődési otthonnal közös rendezvényei is vannak. Épületük is közös. Azonban a színházterem reprezentatív kiképzé-

se kiemelkedik a könyvtár szerényebb lehetőségei mellett (hagyományos vaspolcozat). Néhány úszópolccal talán meg lehetne törni a könyvtár belső elrendezésének hagyományos rendjét. A kapuvári járási könyvtárban is találkoztunk irodalmi estekkel, kiállításokkal, a klubfoglalkozások is közösek a művelődési otthonnal.

A meglátogatott községi könyvtárak közül a táti kiemelt községi könyvtárban találkoztunk irodalmi klubbal. Ez a kis könyvtár hagyományos berendezéssel, még nem kész raktári katalógussal nagyon szép munkát végez a bányász- és középiskolás ifjúság összefogásában. Munkájukról részletes naplót vezetnek.

Pilismaróton tiszteletdíjas könyvtáros dolgozik, aki igen jól szerzeményez, a rendelkezésre álló beszerzési keretet jól válogatott állomány gyarapítására használja fel.

Az olvasószolgálati munka tapasztalatai:

Az olvasóval való találkozás a legfontosabb munkája a könyvtárnak. A belső munka is ennek az érdekében folyik. Ez a munka összefügg és kihat az állományalakításra, a feltárássra, és az olvasók igényeinek kielégítésében csúcsosodik ki. A meglátogatott könyvtárakban sok jó tapasztalatot szereztünk, de vannak kérdések, amelyekben más véleményen vagyunk. Ilyen kérdéssel találkoztunk Pécsen a műszaki részleg kialakítása kapcsán, Tatabányán a szaktájékoztatási kísérletben.

Győrben az olvasószolgálati munka technikai és tartalmi részének szétválasztását vetettük fel. Házi gyakorlatunk szerint nem kell főfoglalkozású könyvtárost igénybe venni a könyvek visszarendezésében, érettségizett öt órás is meg tudja csinálni. Gondosan ügyelünk arra, hogy amikor az olvasók megérkeznek, már raktári rend legyen. Főfoglalkozású olvasószolgálatos könyvtárosaink a tájékoztatásban vesznek részt, de úgy, hogy a tájékoztatási szolgálat alatt még írásbeli munkát sem végeznek, hanem csupán az olvasók között élnek, odamennek a kereső és tájékoztatlanabb olvasókhoz, érdeklődnek az iránt, hogy milyen könyvet szeretnének kivinni, megmutatják hol milyen könyvet lehet találni, felhívják egyes könyvekre a figyelmet, amelyek az olvasók érdeklődési körébe vágnak. Ezt a munkát közvetve segíti az, hogy bizonyos témájú könyvekbe utaló jegyzéket tettünk, így az olvasó maga is több hasonló tárgyú vagy témájú könyvet választhat magának.

Megoldódott a mezőnyarádi községi könyvtár elhelyezési problémája. A községi tanács két helyiséget hozatott rendbe saját erőből. Modern, szabadpolcos könyvtár áll most már az olvasók rendelkezésére.

*

Zsúfolt terem előtt tartott előadást Passuth László író Sátoraljaújhelyen és Sárospatakon, Mindkét he-

A kiadványok, tájékoztatók mind a veszprémi, pécsi, győri, tatabányai megyei könyvtárakban gondosak, szépek. A pápai járási könyvtár kiadványairól már szoltunk. Kapuváron is találtunk ilyeneket kisebb számban. Különösen jónak tartjuk az olvasóknak szóló kedvességeket, figyelmességeket, az ifjúsági olvasóknak rendszeresített okleveleket, emléklapokat.

Ilyenekből nagy választékot láttunk Tatabányán. De könyvtáraink meg is szokták küldeni egymásnak kiadványaikat — és ez nagyon jó szokás —, melyekből sok ötletet, formai és művészi fogást leshetünk el. Így hasznosíthatjuk az adminisztratív jellegű nyomtatványokat, nyilvántartási lapokat, úrlapokat, tervfejlesztési lapokat is. Ezeknek tanulságait a magunk hasonló nyomtatványainak formáival és tartalmi felosztásával vethetjük össze.

Szólnunk kell a meglátogatott könyvtárak berendezéséről is. Tudjuk, honnan indultak ki, tudjuk, hogy nehéz pénzügyileg is biztosítani a szép elgondolásokat. Sok helyen azért maradtak meg a hagyományos berendezések. Ha azonban a könyvtárak konkrét, számszerűen is lemérhető eredményeit összevetjük a feltételekkel, és ehhez hozzávesszük azt, hogy ízléses berendezésű könyvtáraink már a nyitás pillanatában megtelnek, néha szűknek is bizonyulnak, akkor a pénzügyi szervek nagyobb megértését kell kérnünk.

Összegezés: Tapasztalatcserénk a jó baráti és munkatársi kapcsolatok mellett számos kérdésben adott segítséget a jobb elgondolásokra, a könyvtári munka valamennyi területén lehetséges kezdeményezésekre. Megmutatta azt, hogy nincsenek merev formák, ahány megye, járás, község, körzet, annyiféle igény, annyiféle megvalósítás. A könyvtári munkában nem lehet sablont követni, alkalmazkodni kell a körülményekhez. Ennek érdekében mindig az új és újabb formákat, szervezeti kereteket kell keresnünk. Tapasztalatcseréink éppen azért voltak hasznosak, mert a könyvtári munka végzésének sok formáját láttuk, amit összevethetünk a magunk gyakorlatával. Ezért örültünk a látottaknak, hallottaknak éppúgy, amint a meglátogatott könyvtárak is örömmel vették a mi látogatásainkat.

A vendéglátó könyvtáraknak ezúton is köszönetet mondunk a szíves és baráti segítségért, a hasznos és eredményes tanulságokért.

Dr. Deák Gábor

lyen könyvárusítás is volt. A szerző dedikálta műveit.

*

A megyei könyvtár fiataljai a megye területén kijelölt községekben a társadalomtudományi művek olvasásának problémájához adatokat, megfigyeléseket gyűjtöttek.

A Költészet Napja és az Ünnepi Könyvhét eseményei

Az irodalmi folyóiratok és napilapok hasábjain újra lezajlott a szokásos vita: kellene-e a könyvünnepnek, hagyománnyá rögződik-e csupa formalitással, vagy módszereinkben van a hiba, s hogyan tovább?

Mi közben gazdagabbak lettünk élményekben, s sok mindent megtanultunk a jövőre vonatkozóan.

Ebben az évben a Költészet Napját nem április 11-én rendezték könyvtáraink, 16—17-én zajlottak le az ünnepi estek, találkozók. Való igaz az, hogy az előkészítés a legfontosabb. Ha a költő, író ismeretlen közönséggel találja magát szemben, nagyon nehéz a kapcsolatot megteremteni, s kevés visszhang támad a hallgatókban. Az idei Költészet Napja a jó példák özönével lepett meg bennünket. Nagyobb rendezvény Sátoraljaújhelyen, Sárospatakon, Aggteleken, Edelényben, Szentistvánon, Hernádnémetiben, Putnokon, Abaújszántón és Bükkábrányban volt. Vendégeink voltak Akác István, Bihari Sándor, Kalász László, Mátyás Ferenc, Serfőző Simon és Váci Mihály. A Költészet Napján — első alkalom könyvtáraink életében, — hivatásos előadóművész Bodor Tibor tolmácsolta Váci Mihály verseit. Minden ünnepi estnek más volt az arca, jellegzetessége — egyben egyeztek meg — mindenütt szép számú, érdeklődő és értő hallgatóság volt. Váci Mihály és Bodor Tibor sátoraljaújhelyi és sárospataki estje 300—300 verskedvelőt vonzott, s a késő éjszakába nyúló irodalmi est forró élményt nyújtott. Ennek a két rendezvénynek az új magyar líra megismerésére, megértésére való inspirációja volt a legnagyobb erénye. A sárospataki versolvasók Váci Mihály szavaira hivatkozva keresik a könyvtárban a versesköteteket azóta.

Mátyás Ferenc és Kalász László aggteleki vendégeskedése azért is volt nagy jelentőségű, mert a köz-

ség életében az első ilyen találkozást jelentették, s új könyvtárak avatását fémjelezte a két költő szereplése. Itt valóban „új közönséggel” találkoztak a költők a kifejezés mörccsigmondi értelmében. Az új magyar lírát reprezentáló kötetek pillanatok alatt gazdára találtak.

Az edelényi találkozó a Bódvavölgyi Hetek első rendezvénye volt, nagy számú közönség hallgatta végig az estet. Külön érdeme volt a rendezőknek az irodalmi színpad tehetséges, fiatal versmondóinak szerepeltetése, akik őszinte érzéssel, értelemmel tolmácsolták a költők verseit (Mátyás Ferenc és Kalász László verseit). Dr. Kabdebó Lóránt miskolci tanár bevezető előadása József Attila életművét és a kortársi irodalmat reprezentálta.

Kalász László Edelényben

Az aggteleki rendezvény hallgatósága

HANGSZALAG ÓRZI A KÖLTŐK SZAVAIT

Akác István, Bihari Sándor, Serfőző Simon költők mindenütt telt ház előtt mondták el új verseiket, beszélgettek olvasóikkal. Reméljük, hogy a következő Költészet Napján a fiatal borsodi költők közül többnek a kötetét is üdvözölhetjük.

Úgy hisszük, hogy a verskedvelők tábora gazdagodott a személyes találkozás élményével is, de ami sokkal fontosabb ettől, a magyar líra új verseinek ismeretével és megértésével.

A *könyvhét* rendezvényei talán valóban hagyományosak már, de az ez évi rengeteg új felfedezést és tanulságot hozott. Az előkészítő munka minőségében a nagyon jót és a gyengét egyaránt megtaláltuk.

Tiszalúcon Féja Géza, Putnokon Fábíán Zoltán és Kulin György, Sajószentpéteren Fazekas Anna, ké-

Sőbb Karsay Elek, Mezőkövesden Fábíán Zoltán és Kulin György, Girincsen Baráth Lajos és Sorbán Szabó Zoltán, Tiszakesziben és Mezőcsáton Gergely Mihály, Bükkzszeren és Tiszavalkon Mátyás Ferenc, Borsodivánkán és Mezőnagy Mihályon Szakonyi Károly találkozott olvasóival.

A legnagyobb élményt a putnoki találkozó jelentette, ahol Fábíán Zoltán és Kulin György magas hőfokú, erős intellektusú közönsége az éjszakai órákig beszélgetett, vitázott az íróval és a tudóssal. Való világunk természettudományi kérdései, társadalmi, egyéni és közösségi problémái vibráltak a kérdésekben és válaszokban. Nagy kár, hogy az írók műveit nem kapta meg időben a könyvesbolt, viszont a könyvtári példányok azóta állandóan olvasóknál vannak.

Fábíán Zoltán Mezőkövesden önálló estén is szerepelt, Déltől hajnalig című filmjét több százan nézték végig, a film után érdekes vita alakult ki.

Jóleső érzés volt a girincsi író-olvasó találkozót végig hallgatni. Baráth Lajos és Sorbán Szabó Zoltán találkozott olvasóival. Több mint száz felnőtt olvasó hallgatta végig az írókat és szünni nem akaró beszélgetés indult meg. Baráth Lajos novelláival, a Tűz és korom című regényével kapcsolatban sok kérdés hangzott el. A földművesszövetkezet könyvbizományosa csak ezen az estén több mint 500 forint értékű könyvet adott el. Baráth Lajos kötetei már sok olvasónak ismerősek voltak, s ezen az estén 50 kötet kevésnek bizonyult.

Legkevésbé a mezőcsáti rendezvény sikerült, igaz rossz időben is volt, de előkészítésében is hibás

Mezőcsáton a politikai, társadalomtudományi irodalom népszerűsítésének problémáit beszéltek meg a járás népművelési szakemberei, dr. Karsai Elek történész-író tartott ez alkalommal előadást, melyet vita követett.

*

A miskolci Szabó Lőrinc fiókkönyvtár idegenforgalmi részleget alakított ki magyar és idegen nyelvű útirajzaiból, térképeiből. Ugyanebben a könyvtárban a művészettörténeti könyvanyagból is külön részleget alakítottak ki.

*

Az Őszi Megyei Könyvhetek megnyitó rendezvénye Mezőcsáton zajlott le. Csege Géza, a MESZÓV Igazgatóság elnökének bevezetője után Veres Péter találkozott olvasóival.

volt, sajnos az író könyve sem érkezett meg eléendő példányban.

A mezőkövesdi járási könyvtár és a földművesszövetkezeti könyvesbolt együttműködése mintaszerű volt. Minden meghívott író műve időben és nagy példányszámban megérkezett, s csak a könyvtári rendezvényeken 3900 forint értékű könyv került az olvasókhoz.

Minden tapasztalatunkat összegezve — el kell mondanunk, hogy többségében sikeres, hatásukban maradandó és gyümölcsöző rendezvények jelezték az ideai könyvünnepeket. Számtalan kiállítás, könyvszemle, könyvismertetés, az élő irodalmat népszerűsítő előadás hangzott el. S míg egy kicsit csalódva vettük tudomásul, hogy a miskolci rendezvények kevés sikerrel jártak, addig kárpótoltak és lelkesítettek a falusi teltházak és az irodalmat értő, ismerő hallgatók.

Győri Erzsébet

„Házról-házra” könyvadás az ideai könyvhéten Ziliz községben (Edelényi járás)

Sátoraljaújhelyen október hónapban megnyílt az ifjúsági klub. Első foglalkozásukon a klubvezetőséget választották meg és programjukat állították össze. Kíváncsian várjuk a többi foglalkozást.

*

Jól sikerült író-olvasó találkozót rendezett a sajkazai és tiszalúci községi könyvtár Szilvási Lajos íróval. Mindkét helyen könyvadás is szerveztek.

*

Borsodszentgyörgy községben még ebben az évben felújítják a községi könyvtárnak adott helyiséget, több mint tízezer forintos költséggel. Az iskolából ki került könyvtár korszerű körülmények között folytathatja munkáját.

Mit adhat a könyvtár az Élővilág ismeretéhez?

Nem véletlen, hogy Verne Gyula művei ma is gyermekeink legkedvesebb olvasmányai közé tartoznak. Az izgalmas kalandok, a cselekmény változatosága, a hősök ereje, bátorsága az olvasók képzeletét foglalkoztatja.

Nemrégben K. István 5. osztályos tanuló elmondotta, hogy ha Verne-könyveket olvas, mindig azon gondolkodik, mi a mese benne és mi az igaz. Tudjuk, hogy ebben a korban a szépirodalmi jellegű olvasmányok érdeklik elsősorban a gyermekeket, de ilyen és hasonló vélemények elárulják, hogy ezeknek az olvasmányoknak természettudományos tartalma is egyre inkább az érdeklődés középpontjába kerül. — További beszélgetésünk igazolta feltevésemet, hogy szívesen olvasna állatokról, növényekről, a tengeréről, a csillagokról, mert az iskolában is sokat tanult és hallott ezekről. Javasoltam K. Istvánnak, olvassa tovább szeretettel Verne műveit, ajánlottam Kipling könyveit, felhívtam figyelmét Bianki: Erdei hiradó-jára, Salten: Bambi, Lestyán Sándor: Muzsikál a Bükk és Zúg a nádas című művekre. Megmutattam a Bölcs Bagoly sorozat néhány könyvét, s elmondtam, hogy olvasótermünkben a kézikönyveket is használhatja, olvashatja a folyóiratokat. A pár perces beszélgetés alapján azt a tanulságot kellett levonni, hogy gyermekolvasóinkban a természettudományos érdeklődést céltudatosan, következetesen kell felébreszteni és ébrentartani.

Gyermekrészlegeink a nyári forgalom viszonylagos csökkenését használják fel arra, hogy felkészülnek az új oktatási év feladatainak iskolán kívüli kiegészítésére. Részben az oktatással kapcsolatos intézkedések, másrészt a Tanterv és utasítás, a Nevelési Terv, az úttörő élet mozgalmi feladatai kellő alapot szolgáltatnak a felkészüléshez.

A tanulónál az 1—4. osztályokban megszerzett természettudományos ismeretekre kell építeni. Közben megemlítem, hogy az alsótagozatos gyermekolvasókat sem hanyagolhatjuk el, a Bölcs Bagoly sorozatban megjelent műveket ajánlhatjuk, vagy Szász Imre: Kis Anna Erdőországban, vagy Kis Anna Kertországban című műveket.

Az általános iskolai Tanterv arra hívja fel figyelmünket, hogy az 5—8. osztályban elsajátítandó ismeretek mélységükben a 10—14 éves gyermeki gondolkodás lélektani sajátosságaihoz kell, hogy igazodjanak.

A természet megismerésének igazi útján a jelenségeket a tanulónak látniok, tapasztalniok és megérteniok kell. Az ismeretek raktározása csak ezután történik. A gyermekek értelmi, érzelmi erőinek felhasználásában ott kell lennie az ismeretek rögzítését kielégítő gyermekirodalomnak is, mely a szórakoztatva, nevelés nélkülözhetetlen eszköze.

A tanulók tanulmányi sétákon, kirándulásokon, kísérleti órákon is ismerkednek a természetes környezettel. Borhidi Attila: Az erdő élete című munkáját egy jól sikerült kirándulás után a gyermek elolvassa, megérti, hogy az erdő nem kis szerepet játszik az ember életében. Áprily Lajos: Fecskek, őzek, farkasok című könyvében elbeszéli a vele megtörtént eseményeket, s elmond egy-egy állattörténetet. Madarai, halaj, ragadozói olyanok, mint a valóságban. Az erdők, ligetek, folyók, nádasok világával ismerteti meg gyermekolvasóit egy „okos” vidra életén keresztül Fekete István: Lutra című könyve is.

Székely Sándor: Élet-ember-világ című munkájában feleletet kapnak a gyermekek a következő kérdésekre: hogyan keletkezett a világ, a csillagok, az égitestek, hogyan alakult ki az élet a földön, keletkezik-e ma is élettelenből élő?

A természeti jelenségek, a természet élő és élettelen világában végzett megfigyelések az emberi világra is érvényes dolgokkal ismertetik meg a tanulókat.

Fekete István: Bogáncs című kedves állatregénye az emberi világra is érvényes dolgok mellett gazdagítja olvasóit a természetről szerzett ismereteikben.

Nagy érdeklődéssel gyűjtene tapasztalatokat gyermekeink arról a mindennapinak mondható jelenségről, hogy hogyan képes és tud alkalmazkodni a növény, az állat, egyszóval az élőlény környezetéhez. Megfigyelésük kiterjed arra is, hogy ez az alkalmazkodási készség különböző változásokat eredményez az életmódban. Megfigyeléseik és a tanultak elmélyítésére igen alkalmas például Szederjei Ákos—Szederjei Ákosné: Erdőn, mezőn, vadvizeken című könyve, mely igen érdekes megfigyeléseket közöl a vadon élő állatokról. Érdekes ismertetést nyújt a madárvonulásokról. A könyv olvasása alkalmával behatóbban megismerjük az erdők és vadzók világát. Sienkiewicz: Sivatagon és vadonban című könyvében két gyermek Egyiptomból való elbrálásának kalandjain keresztül ismerkedik meg az ifjú olvasó Afrika földjének növény- és állatvilágával.

Hogy az élőlény és környezete között az élet fennmaradásának céljából milyen szerves kapcsolatnak kell lennie, erre a feleletet igen érdekesen adja meg többek között Fekete István Vuk című könyve. Hangsúlyozza a cselekményen keresztül, hogy a természetben az életért örökös küzdelem folyik. Örökös harc van a kicsik és a nagyok között. E létért folyó küzdelem felismerteti a tanulókkal az alkalmazkodás tényét, e küzdelem alakító hatását. Dózsa István: Vadállatok között című könyve szintén gazdag él-

ményanyag ismertetésével számol be a vadállatok életéről.

Nem hálátlan dolog felhívni a figyelmet Szűcs Lajos: Kaktuszok, pozsgás növények című könyvére sem, mivel sok gyermek otthonában neveli e növényeket, s nem ismeri természetes környezetüket, nagyszámú fajtájukat.

Kontra György—Stohl Gábor: Kis biológia című könyve az élő anyag keletkezéséről, az anyagcsere fogalmáról, az ősember fejlődéséről beszél. Herman és Nina Schneider: Hogyan működik szervezetünk című könyvében arról olvashatnak az érdeklődők, hogy a legcsodálatosabb gép az emberi test. Székely Sándor: Az ember és a túlvilág című mű szerzője tovább követi a fejlődés útját. Azokat a társadalmi és természettudományos jelenségeket tárja fel, amelyek az emberi magatartás, a vallások és erkölcsi szabályok alakulását magyarázzák.

Szívesen olvasnak gyermekeink olyan műveket, melyek nagy kutatók, tudósok életével, kísérleteivel ismertetik meg őket, a tudománv eredményeivel, és egyes tudósok küzdelmes életével. Fedorowski: Felfedezések az orvostudományban című könyvében az orvostudomány nagy felfedezéseit ismerheti meg a fiatal olvasó. Hősei fiatal orvosok, biológusok, vegyészek, akik új gyógymódokat, hatásos gyógyszereket fedeznek fel, vagy fontos orvosi problémákat oldanak meg. Lebegyev: Történetek Micsurinról című művében a nagy biológus életét, munkásságát ismerhetjük meg.

Az Élővilág tantárgy keretén belül alkalom nyílik az esztétikai nevelésre is. E célt szolgáljuk, ha ajánljuk olvasóinknak Szűcs Lajos: Növények a lakásban, vagy Vécseyné Ticsinszky Marianna: Virág a házban és a ház körül című könyvét. Jávorka Sándor: Erdő, mező virágai című könyvének nemcsak leírása, hanem színes képanyaga is az esztétikai nevelés hathatós eszköze.

Az élő világ, a természet megismerése, megszerzése alkalmat ad a természet védelmének megértésére. Prisvin: Erdőszongás című könyve a hiteles

természettudományos leírásokon túl méltón szolgálja a természet szeretetére, a természetvédelemre való nevelést.

Az eddig elmondottak csak ismételtlen megerősítenek abban, hogy a világnézetű nevelést akkor szolgálja a könyvtáros is helyesen, ha olyan műveket ajánl, melyekből a környező világot a maga valóságában ismeri meg a gyermek, megértve, hogy a természetben minden összefügg egymással, minden kölcsönhatásban van. A történeti kutatások módszerének, eredményeinek megismertetésével segítjük tanulóinkat a tudománytalanság elutasításában.

Réti Endre: Varázslók, kuruzslók, szellemidézők című művében rámutat az író, hogy mindég a tudatlanság táplálta a misztikus erők hatalmába vetett hitet. Tasnádi Kubacska András: Ósállatok nyomában című könyvéből a Föld elmúlt életéből tudunk meg sok mindent, megismerjük azt az ősi állatvilágot, melyből a mai fajok fejlődtek ki. Repülőszárnyak és gyíkmadarak című műve tudománytörténeti kutatás, melyben feltárja a hétfejű sárkány mesealak létezését az állatvilágban.

Kocsis Ferenc: Az élet és a halál című könyvében igazolja, hogy az élet nem misztikum, a halál nem büntetés.

Különböző népek különböző istenhitével ismertet meg Kazsdan: Hogyan teremtett istent az ember? című műve. Tudunk kell, hogy a babonák, előítéletek nem tűnnek el maguktól. Hosszas, türelmes nagyon körültekintő nevelőmunkára van szükség.

Helyesen akkor alkalmazzuk népszerűsítő módszereinket, ha az Élővilág tantárggyal kapcsolatos kiegészítő irodalmi alkotásokat a problémák összefüggésében vizsgáljuk. A gyermekek által tanultak kapcsolódnak a történelemhez, földrajzhoz, kémiához, fizikához, politechnikához, sőt a pályaválasztás problémáihoz is. Tehát széles körű lehetőség van jó gyermekkönyvek ajánlására, az önálló ismeretszerzésre való nevelésre. Élünk a lehetőségekkel, készülünk fel a tudatos nevelőmunkára!

Bárdos Józsefné

Helyismereti tevékenység megyénk könyvtáraiban

A vidéki könyvtárak helyismereti tevékenységét a megyei könyvtárak szervezeti szabályzata írta elő, majd a 164/1958. M. M. számú utasítás továbbfejlesztette azt, amennyiben jelentős szerepet szánt a tájknönyvtáraknak. Ezek között Miskolcon: a megyei könyvtárnak,

A rendelkezések értelmében járt el a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár, amikor Északmagyarországra kiterjedően, már néhány évvel ezelőtt megkezdte a helyismereti dokumentumok gyűjtését és feltárását, Borsod-Abaúj-Zemplén megye vonatkozásában, a teljesség igényével. A könyvtár helyismereti gyűjtemé-

nyének anyagában könyvek - periódikák (újságok, folyóiratok, értesítők, beszámolók, évkönyvek, statisztikai jelentések stb. (kis nyomtatványok, brosurák, röpiratok, meghívók, plakátok, hirdetések, stb.), fényképek (eseményekről, tájakról, épületekről, híres emberekről) és képes levelezőlapok szerepelnek.

Külön tájkatalógus készült a tájjellegű könyvekről. Az újságokban, folyóiratokban (megyei és országos lapokban) megjelent olyan cikkekről, mely Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyékre vonatkozóan jelentősek, tájcikk-katalógust szerkesztünk 1956 óta folyamatosan.

A helyismereti tájékoztatást szolgálja a képlelőhely katalógus is, mely a megye helységeinek betű-, és azon belül témarendjében könnyű eligazítást ad az érdeklődőknek.

A megyei repertórium 1700—1900 közötti évek cikkeinek címleírásait tartalmazza a megye helységeinek betű-, és azon belül szerzők, illetve a címek betűrendjében. A felsoroltakon kívül nyomtatásban megjelent „A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1842—1963.” című kiadvány, mely a megyében valaha is megjelent 420 féle lap teljes leírását tartalmazza, különféle mutatókkal és a megye térképével (hol és mennyi jelent meg).

Elkészült kéziratban (ez év végére nyomtatásban is) „Borsod megye fejlődése 1945—1964. a megyei lapok tükrében” című cikkbibliográfia is. Erről a kiadványról a lap előző számában már részletesen írtunk.

Miután így nagyvonalakban elmondva is látszik, hogy a megyei könyvtár a feladatoknak e téren eleget tett, következőleg szeretnénk a járási könyvtárakban is megteremteni a helyismereti gyűjtés és feltárás alapjait. Amennyiben erre az illetékes járási könyvtárnak lehetősége nincs, úgy a megyei könyvtárban meglévő gyűjtemény tájkatalógusaiból létrehozuk mindenütt, még a kiemelt községi könyvtárakban is a helyismereti cédulakatalógust.

A kartotékrendszerű bibliográfia — mely a katalógusnál több, miután tartalmazza a más járási könyvtárakban is meglévő helyismereti irodalmat is — az olyan járási könyvtárakban, hézagpótló az érdeklődők számára, melyeknek helyismereti gyűjteménye soha nem haladja meg a közművelődési feladatok ellátásához szükséges mennyiséget. A keresett anyag, ha csak cédulán, azaz címleírás alakjában van meg a járási, illetve községi könyvtárban, már kellő tájékoztatást nyújt az érdeklődőknek, mert maga az irodalom könyvtárközi kölcsönzéssel megszereshető aránylag könnyen.

Az elmúlt hetekben néhány könyvtárban már be is indították a helyismereti katalógust segítségünkkel. Az eddigiekben tájékozódás céljából meglátogatott könyvtárak közül a Kazincbarcikai Vá-

rosi Könyvtárról kell elsősorban beszélnünk, mely komoly erőfeszítéseket tett a helyismereti anyag összegyűjtésére és feltárására. Saját erejükből megszerkesztettek egy helytörténeti katalógust a Kazincbarcikáról szóló könyvalakban megjelent publikációk és folyóiratcikkek anyagából.

Füzet alakú Egressy Béni bibliográfiát állítottak össze. Van már helytörténeti fényképgyűjteményük, valamint helytörténeti cikkgyűjteményük. 1965. évtől a könyvtár előfizeti a Sajtófigyelőt, mely a városra vonatkozó cikkanyagot közli. Gyűjtik az aprónyomtatványokat, a városi tanács minden osztályáról a jelentéseket. Utóbbiakat a város történetének összeállításához. Nemrégiben készült el „Kazincbarcika várostörténeti demográfiája”, mely két részből áll: 1. Történeti rész (szöveges, termelési irányzatokkal). 2. Statisztikai rész (tárgymutatószerűen, betűrendben).

Példamutató az *Edelényi Járási Könyvtár* kezdeményezése is. Jó és hasznos volna, ha a többi járási könyvtár is átvénné módszerüket. A könyvtár a felszabadulás 20. évfordulója előtt felhívást intézett a járás valamennyi községi tanácsához, s felkérte a tanácsokat a község történetének megírására. Sokszorosításban készítette az itt közölt és a községi tanácsoknak kiküldött íveket:

.....
község

I. rész

1. A község rövid története (kb. 15 sorban)

II. rész

2. A község felszabadulásának ideje:
3. 1945-ben a felszabaduláskor
A község lélekszáma:
Ipari dolgozó:
Mezőgazdasági dolgozó:
Értelmiségi:
Egyéb:
4. A község összterülete:
Szántó:
Rét:
Erdő:
Szőlő:
5. Nagybirtokok felsorolása (név, terület):
6. Jegyzőség (kör):
Orvosi ellátás (melyik körorvoshoz tartozik):
7. A községben lévő középületek:
Iskolák (egyházi stb.):
Művelődési ház:
Templom (ref., r. kat.):
Jegyzői iroda, lakás:

8. Község vezetői névszerint:

Jegyző (kör):

Bíró:

Orvos:

Tanítók:

9. A község kereskedelmi és kommunális ellátottsága:

Szatócsüzet:

Húsbolt:

Vendéglő, italbolt:

Egyéb:

Villany:

Járda:

Rádió:

Motorkerékpár:

Tanácsháza:

Posta:

20. A község kereskedelmi és kommunális ellátottsága:

Üzletek felsorolása:

Villany:

Járda:

Motorkerékpár:

Vízvezeték:

Rádió:

TV:

Személygépkocsi:

.....
aláíró: VB elnök

.....
HNF. titkára

III. rész

10. A község jellemző adatai 1965. január 1-én:

A község lélekszáma:

Ipari dolgozó:

Mezőgazdasági dolgozó:

Értelmiségi:

Egyéb:

11. A község mezőgazdasága:

Összterület:

Szántó:

Rét:

Egyéb:

12. Van termelőszövetkezet?

Neve:

Tagság száma:

Területe:

13. A község vezetői névszerint:

Párttitkár:

VB elnök:

VB titkár:

Körzeti állatorvos:

HNF. titkár:

HNF. elnök:

Tsz-elnök:

Körzeti orvos:

Iskola igazgató:

14. A község területén levő üzemek megnevezése, vezetője:

15. 1945. óta megvalósult főbb létesítmények: (beruházás, Köfa, felújítás stb.):

16. Mennyi társadalmi munkát végeztek 20 év alatt:

17. A községből magasabb beosztásba kerültek (név, beosztás):

18. Hányan tanulnak felsőbb iskolában (gimnázium, techn., egyetem):

19. A községben levő középületek:

Iskolák:

A községi tanácsok csaknem kivétel nélkül beküldték az íveket megfelelően kitöltve, ezeket egy-egy dossziéba helyezték a község nevével ellátva. A községek nevének betűrendjében tárolják. Az egyéb dokumentumok (cikkek, fényképek, aprónyomtatványok, hirdetések, jelentések), melyek a község életére vonatkoznak, ugyancsak a dossziékba kerülnek. Így az egyes községekre, de jelentősebben Edelényre máris sikerült anyagot gyűjteniük. Kigépeltek a „Magyarország geographiai szótára” című kötetből a járás községeire vonatkozó részleteket, ezeket is behelyezték az egyes dossziékba. A továbbiakban folytatják ezt az egyes monográfiákban szereplő adatok kimásolásával. Helyismereti gyűjteményük gyarapítására kéressel fordultak a járás bányaiüzemeihez, hogy a tulajdonukban jelenleg megtalálható megyei monográfiák, történelmi könyvek, műemlék-leírások, járási útikalauzok, helyi híradók, és a járás természeti kincseit bemutató kiadványokat szívesen átveszik megőrzésre és feltárássra. Olvasói katalógusaikban H betűvel jelzik a cédulákon a raktári jelzet felett a művek tájjellegét.

A II. Rákóczi Ferenc Könyvtárban lévő megyei repertóriumtól lemásolva megkapták az edelényi járásra vonatkozó 1700—1900-as évek cikkanyagának címléírásait. E kétféle cédulaanyagból, valamint a saját helyismereti gyűjteményük katalóguscéduláiból létrehozzák a kartotékrendszerű helyismereti bibliográfiát, mely a kutatóknak nagy segítséget nyújt, forrásanyagul szolgál azok számára, akik egy-egy település, vagy intézmény történetét akarják feldolgozni.

A Sajószentpéteren lévő miskolci járási könyvtár nem rendelkezik helyismereti gyűjteménnyel, de az érdeklődésre való tekintettel felállítja — a megyei könyvtár már említett cédulaanyagából és segítségével — a helyismereti cédulakatalógust. A segítség egyébként kölcsönös, mert a Miskolci Járási Híradóban felhívást tettek közzé, kérve a községi könyvtárosokat, tegyenek a megyei könyvtár helyismereti gyűjteményének gyarapítása érdekében lépéseket. Bármilyen dokumentumot, mely a megye történel-

mére, földrajzára, gazdaságára, fejlődésére vonatkozik (könyv, újság, folyóirat, kép, aprónyomtatvány stb.) *szívesen átvesz akár ajándék, akár megvásárlás formájában a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár.*

A sátoraljaújhelyi járási könyvtár felajánlotta a megszerzett sárospataki és sátoraljaújhelyi iskolai értesítőket a megyei könyvtárnak, miután ők maguk nem tudnak vállalkozni a feldolgozására. A helyismereti cédulakatalógust viszont ez a járási könyv-

tár is beindítja részben a megyei könyvtár segítségével, másrészt saját erejükből történő másolással.

Nem sikerült még minden járási és olyan községi könyvtárba kijutni, ahol ajánlatosnak véljük megvalósítani a helyismereti feltárást, legalább katalógus formájában. Ez év végéig azonban mindenképpen alkalmat találunk a helyszínen történő megbeszélés alapján a feltáró munka beindítására.

Kluger Lászlóné

A 750 éves Gönc könyvtárának életéből

Valahányszor a könyvtár helyiségébe lépek, mindig eszembe jut Arany János Írószobám című költeményének egy sora: „Se nem csapszék, se nem bolt...” és még mindig magam előtt látom a régi bejárati ajtóra szögezett, évtizedek óta porosodó „Dreher sör” feliratú plakátot. Mert bizony a mostani szép, modern, szabadpolcos könyvtárunk valamikor csapszék volt, azelőtt pedig járási börtön. Persze aki most meglátja, el sem hiszi. Az öreg tanácsháza, a hajdani megyeháza két lomos, romos helyiségéből sok munka, áldozatvállalás árán 4000 kötettel bíró modern könyvtár lett.

Néhány pillantást vessünk a könyvtár történetére. A felszabadulás előtt is volt könyvtár a községben, az iparoskör elég gazdag könyvtárral rendelkezett. A háború alatt sajnos nagy része elpusztult a könyveknek, ami megmaradt, azt széthordták, úgy, hogy ebből egy kötet sem került a községi könyvtárba. A felszabadulás után a szikszói, majd az abaújszántói járási könyvtár letéti állományából folyt a kölcsönzés a tanácsi kezelésbe vételig. 1959-ben az állományból az elavult, elrongálódott könyvek selejtezése után mindössze 200 kötet maradt. 6–7 év alatt a könyvállomány több mint 20-szorosára növekedett. A könyvtár állományának gyarapítása viszonylag zökkenőmentesen történt. A könyvbeszerzésre előírányozható legmagasabb összeget hagyták jóvá költségvetésünkben. A más címeiken fel nem használt összegekből minden évben nagyobb mennyiségű könyvet tudtunk vásárolni. A könyvtár átalakítása után 10 000 forintot kaptunk külön hitelként könyvek pótlására. Nagy segítség volt a községfejlesztési alap évi 3000 forintja is, valamint a földművelésszövetkezet ajándéka.

A községi és járási tanács segítségével modern felszerelést, szőnyeget, bútorokat tudtunk vásárolni. Így lett — közös összefogással — szép színpont, a

kultúra terjesztője a könyvtár a 750. évfordulóját ez évben ünneplő Gönc községben.

Az olvasók számának emelése sokkal nehezebben ment. Kezdetben, néhány kivétellel, csak iskolások jártak a könyvtárba. A felnőtt olvasók száma a 15 százalékot sem érte el az olvasótáboron belül. A könyvállománynak ezzel szemben kb. 20 százaléka volt ifjúsági irodalom. A cigányolvasók, — akiket egyre nagyobb számban sikerült valóban olvasóvá tenni, ugyancsak az ifjúsági irodalmat, főként a mesékonyveket keresték. Ebben az időben vettük kölcsön az iskola ifjúsági irodalmát, emellett főként az ifjúsági könyveket gyarapítottuk sokszor bizony a szakirodalom és a szépirodalom rovására. A kezdő felnőtt olvasókkal még az ifjúsági műveket is ismeretnem kellett, sokszor előfordult az is, hogy nem tudtam minden kölcsönzőnek könyvet adni, mert nem volt miből. Most már nincsenek ilyen gondjaink, mert az ifjúsági irodalom 1000 kötetten felül van.

Községünkben 400 cigány ember él, meglehetősen nehéz anyagi körülmények között. Ma már 10 százalék beiratkozott olvasója a könyvtárnak. Kezdetben a könyv egész tartalmát el kellett mondanom nekik, egy-egy jó könyv házról-házra, utcáról-utára járt közöttük, s amikor „megsóványodva” visszakerült, már nem lehetett tovább adni. Ennek ellenére megérte, mert nagy részük ezen tanulta meg a már elfelejtett olvasást ismét. Az akkor olvasni kezdők ma már 5–6 éve rendszeres olvasó emberek, s általában levő igénnyel jönnek újabb könyvekért.

A község jobb anyagi helyzetben lévő lakosságát sokkal nehezebb volt rászoktatni a rendszeres olvasásra. Az iskola tanulóin keresztül kutató munkát kellett végezni, hogy egyáltalán tudomásom legyen az olvasó felnőttekről. Az egyáltalán nem olvasó réteget nehezebb volt felrázni. Őket hiába

hívtam a könyvtárba, nem jöttek el. Űttörökkel küldtem házakhoz a könyvet, s ott választották ki, azt, amelyik a tetszésüket megnyerte.

Ma már más természetű gondjaink vannak. Az olvasók érdeklődési körének ismerete folyamatos, gondos tanulmányozást igényel. Különösen amíg kicsi volt a könyvállomány nagy gondnal kellett összeállítani az olvasnivalót. Könnyebb a munkám most, amikor a szabadpolcokról és a sok könyvből azt választják ki, ami a legjobban tetszik nekik. Most sem lehet az olvasókat magukra hagyni. Feltétlenül szükséges, hogy ajánljuk a könyveket. Ehhez azonban ismerni kell (kellene) az állományt, ami 4000 kötetten felül már elég nehéz. A könyvtár olvasóhelyiségében 12 hetilapot és 2 napilapot vehetnek az olvasók a kezükbe. A községi tanács épületében lévő öregek napközijének lakói különösen élnek a folyóirat-olvasás lehetőségével, de nagyon sok olyan olvasó van, aki elsősorban a folyóiratokért jön a könyvtárba.

Igen nagy előnyt jelent — mind a könyvtáros, mind az olvasók számára — a szabadpolcos kölcsönzés. Nagy a jelentősége az iskoláskorúaknál. Amellett, hogy fejleszti az önállóságot, rendszeretetre is nevel. Nehéz volt rászoktatni őket a rendre, de már annyira jutottunk, hogy ha valamelyik vét a rend ellen, társai figyelmeztetik. Az eligazodás megkönnyítése érdekében a felnőtt részlegben betű- és szakrendben sorakoznak a könyvek, az ifjúsági részlegben a következőképpen csoportosítottuk a könyveket: meséskönyvek, ifjúsági regények, életrajzi regények, tudományos könyvek, azaz ismeretterjesztő irodalom stb. Így a gyermek hamar megtalálja azt, amit keres. Mivel egészen másfajta foglalkozást igényel a felnőtt és a gyermek, külön választottuk időben és térben a kölcsönzésüket.

Az olvasók az új könyvek iránt érdeklődnek jobban, ezért a beszerzett könyveket mindég közszemlére rakom. Egy-egy kis kiállítást készítek minden alkalommal, s ilyenkor nem maradhat el a könyvismertetés sem. Régi gyakorlatom, hogy az új könyvek közé régebben érkezett és a keresetlensége miatt „új” könyveket is becsempészem. A rendeléseknél nemcsak az olvasók igényére, hanem a könyvtári célkitűzésekre is ügyelek.

A politikai és társadalomtudományi könyvek olvasottságának emelése igen nagy probléma. Néhány pedagóguson kívül — akik szervezett oktatásban vesznek részt — nem igen keresik ezeket a műveket.

A községi pártszervezet vezetőségével megállapodtunk abban, hogy a szemináriumok hallgatói részére az ajánlott és kötelező irodalmat könyvtárunk biztosítja.

Más a helyzet az ifjúsági, illetve a gyermekek számára készült ismeretterjesztő irodalommal. Kölcsönzési számarányuk közvetlenül a meséskönyvek után következik. Nemcsak a vonzó külsejüket lehet felhasználni érdeklődésük felkeltésére, hanem az isko-

lai tananyagot ismerve, ahhoz is hozzá lehet kapcsolni ajánlaskor. Nagyon keresik ezeket a könyveket, s ez annak a jele, hogy érdekli őket az élet minden területe. Ez biztató, mert pár éven belül ők lesznek a könyvtár felnőtt olvasói és minden remény megvan rá, hogy akkor is keresni fogják a szépirodalom mellett az ismeretterjesztő műveket is.

Lénárt Ferenc

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYESI VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Meghitt olvasósarok lett a régi cellából
Göncön

Részlet a gönci községi könyvtár
könyvkiválasztó teréből

Mit olvasnak a termelőszövetkezeti dolgozók?

Cigándnak, ennek a bodrogközi falunak a lakossága az utóbbi években sokat tett azért, hogy elmaradottságából felemelkedjen. Rátért a kollektív gazdálkodás útjára, házakat, utakat, középületeket épített. Régi hiányt pótolta a községi tanács akkor, amikor 1963 áprilisában a művelődési otthon két helyiségében a községi könyvtárat elhelyezte. Modern környezetben nyílt lehetőség az olvasásra, kulturálódásra. A községi tanács minden évben komoly összeget áldoz a könyvállomány gyarapítására, a helybeli földművesszövetkezet évenként hozzájárul az állomány növeléséhez. A 6 000 kötetes állomány nincs azonban ma még kihasználva. Az olvasók száma 410, mintegy 60 százalék gyermek. Nem a gyermekek száma sok, a felnőttek kevés. Még akkor is kevés, ha tudom, hogy sokkal több felnőtt olvas a könyvtárból, mint a beiratkozottak száma. Nálunk még nagyon nehéz rávenni az embereket az olvasásra, s különösen könyvek olvasására. Még ma is sokan tartják, hogy az egész napi munka után elég ha éppen az újságot átfutja az ember, hogy így van ez tavasztól ősziig, azon nem csodálkozom. De ahhoz is kitartó munka, meggyőzés kell, hogy a téli időszakban könyvet vegyenek a kezükbe. Természetesen azt sem mondhatom, hogy nem értünk el semmi eredményt. Már azt is annak tartom, hogy nagyon sok gyerek úgy jön a könyvtárba, hogy „édesapámnak is tessék egy jó harcosat adni”, vagy éppen „Jókaitól vinnék valamit édesapámnak.” Jól ismerem az embereket, itt nőttem fel. Tudom, hogy még ma is szügyellik egymás előtt, ha szabadidejüket olvasással töltik. Ezért nem szoktam csodálkozni azon, hogy az utcán szólítanak meg, hogy „valami jó könyvet tessék küldeni.” Az ilyen találkozásokról, utcán, boltban sokszor egész kis könyvismertetés, könyvszemle kerekedik ki. Ilyenkor szoktam őket személyesen is hívni.

Ha a munka megindul a földeken, még a beiratkozottak közül is sokan „befejezik az olvasást”. „Majd ha ismét ráérünk, bejövünk és viszünk könyvet” — mondják. Az idősebbek legszívesebben Jókai, Mikszáth, Gárdonyi, Móra Ferenc könyveit viszik. A fiatalok szívesen olvasnak ma élő íróktól is, Németh László, Szabó Magda, Passuth László, Váci Mihály, Soós Zoltán, Várnai Zseni köteteit soha nem kell a helyére tenni, mert már visszahozáskor újra kézbe kerül.

Az elmúlt évben író-olvasó találkozót tartottunk Fekete Gyula részvételével. A találkozón kevesen voltak, de hónapokig utána mindenki az ő könyveit olvasta és kereste.

A fiatalabb korosztállyal különösebb problémánk nincs, szívesen járnak a könyvtárba, egy kicsit klub is ez számukra. Jelenleg 20 napi-heti lap között válogathatnak.

Azért van már olyan felnőtt olvasónk is, akinek nagyon nehéz könyvet ajánlani. Mikó Imre a legújabb szépirodalom mellett számontartja és rendszeresen olvassa a társadalomtudományi műveket is. Van olyan olvasónk is — Szántó Károly — aki esztétként hangosan olvas családjának, beteg feleségének, az Aranyembert minden évben egyszer elolvassák ebben a családban.

Lehet, hogy amit leírtam nem azt adja, amit a cím ígér. A sorok között ott bujkál azonban annak a tudata, hogy a lehetőségekben messzebbre jutottunk, s az igény növekedését nagyon várjuk. Ezért nemcsak a könyvtár dolgozója, de a művelődésért felelős egész kollektíva kell, hogy tegyen valamit, s községünkben úgy érzem, ezen a téren most indulunk el a célhoz vezető úton.

Fodor Etelka

Az encsi járásban Boldogkőújfalu, Fügöd, Gagybátor, Novajdrány, Fancsal községek könyvtárai kerülnek a közeljövőben korszerű körülmények közé. Valamennyi község önerejéből teremt olyan könyvtárakat, ahol komolyabb, tartalmasabb olvasószolgálati munkát végezhetnek a könyvtárosok. A felsorolt községek mintegy 640 000 forintot fordítottak a

felújításokra, természetesen a társadalmi munka értékével együtt.

*

A mezőcsáti járásban a szakáldi, hejőkeresztúri, nemesbikki és tiszababolnai községi könyvtár kapott teljesen új berendezést, valamennyi könyvtár szabaddolgos.

Ismerjük meg megyénk könyvtárait

Sajószentpéter, Járási Könyvtár

A Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának 1961 augusztus 8-án, továbbá az SzMT Elnökségének 1962 május 6-án hozott határozata a következő:

„1963-ban közös tanácsi-szakszervezeti járási könyvtárat kell létrehozni a miskolci járásban Sajószentpéter székhellyel. Az SzMT egy létszámot biztosít a járási könyvtár részére, és a járási könyvtár mind a tanácsi, mind a szakszervezeti könyvtáraknak szakmai-módszertani irányítója lesz. A járási könyvtár *Sajószentpéter* székhellyel működik.”

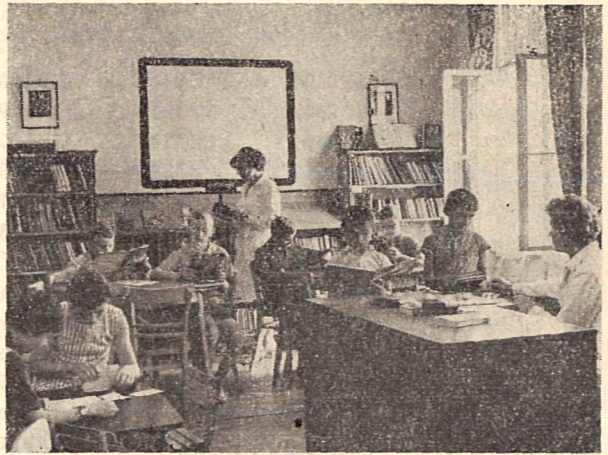
E határozat alapján, alapos előkészítő munka után 1964 január 20-án nyílt meg a miskolci járás könyvtára Sajószentpéteren. Időközben a szakszervezeti hálózat könyvtárai számban csökkentek a járás területén, s így csak a tanácsi hálózat központja lett az újonnan létrejött járási könyvtár.

Pillantsunk be ennek a fiatal könyvtárnak az életébe! A község forgalmas pontján, a községi tanács épületének földszintjén találjuk a modern, jó ízléssel berendezett felnőttterületet és a gyermekek birtalmát.

A sajószentpéteri olvasóknak 12 500 könyv áll rendelkezésükre. 1965-ben 1700 olvasója volt a könyvtárnak, akik 69 334 kötetet kölcsönöztek innen.

A felnőttterület könyvkiválasztó tere és olvasóterme

Részlet a gyermekkönyvtárból

Helyi tevékenységükben kiemelkedő az olvasókkal való egyéni foglalkozás, s a módszerek állandó tökéletesítése.

A község központjában nincs kultúrotthon, s egy kicsit ezért is vált a könyvtár a művelődési élet centrumává. A havonta megrendezett klubesteknek állandó közönsége van, akik gyakran töltenek el a könyvtárban hosszú órákat a napilapok olvasásával, csendes beszélgetéssel, időnként televízióznak, vagy rádiót hallgatnak.

Olvasószolgálati munkájukban határozottan töreksenek a tömegkommunikációs eszközök és a könyv összhangjának megteremtésére. Minden héten nagy gonddal készítik el a televízió és rádió műsoraihoz kiállításukat, s személyes ajánlásukban is töreksenek erre.

Ebben a könyvtárban nem jelent gondot az ismeretterjesztő művek forgalmazása, hosszú évek alatt jutottak oda olvasóikkal, de ma már a törzsgárda igényét, ízlését jól ismerik, s az olvasók is szívesen kérik a könyvtáros tanácsát.

A gyermekkönyvtárban a jó olvasnivalók mellett rendszeres foglalkozások is várják az érdeklődőket. Talán számszerű eredményekben juthattak volna messzebbre is ez alatt az idő alatt, de tartalmi vonatkozásban munkájuk dicséretes. Csak egyet említek meg: a gyermekkönyvtáros a jó idő megérkezése után rendszeresen kirándulni viszi olvasóit, s ezek az alkalmak adják a jó lehetőséget a község történetének megismertetésére, az ipari létesítmények és műemlékek meglátogatására. Így lettek a sajószentpéteri gyermekolvasók Lévay József sírjának állandó gondozói — a könyvtár egyébként Lévay József, a község szülöttének nevét viseli.

Ez a könyvtár veszi legtöbbet igénybe a könyvtárközi kölcsönzést, bizonyíték ez arra is, hogy az olvasói igények maximális kielégítésére törekszenek.

A hálózathoz 44 könyvtári egység irányítása tartozik. Az utolsó években komoly fejlődés tanúi lehetünk. Néhány számadat is bizonyítja ezt:

Évek	Könyvállomány	Olvasó	Kötetforgalom
1960.	19 049	6 244	87 682
1961.	28 984	7 324	120 298
1962.	36 789	8 934	175 072
1963.	41 864	8 539	164 536
1964.	55 669	10 372	228 073
1965.	65 452	10 630	257 836

Néhány évvel ezelőtt a miskolci járás hálózatában volt a legtöbb elhanyagolt, rossz körülmények között éppen csak vegetáló könyvtár. Ma ebben a járásban van talán a legtöbb, külsőre is mutató, tartalmi munkájában is példaként említhető intézmény. Hogyan érték el? A járási könyvtár önmagában csak a hibák megmutatásáig és a társtalan küszködésig juthatott volna el. Ezt felismerve kérték a járás művelődési életét irányító vezetők segítségét. Borsod megye első igazán korszerű könyvtá-

Részlet a sajlóádi községi könyvtárból

rába — Sátoraljaújhelybe — több ízben szervezett a járási könyvtár tapasztalatcserét. Járási vezetőknek, községi elnököknek, titkároknak mutatták meg, hogy milyen környezet szükséges a valóban jó könyvtári munkához. A látogatások után egyre-másra jöttek az igények: segítséget kérünk az építkezéshez, berendezéshez, szeretnénk mi is olyan könyvtárat létrehozni. Itt már a járási könyvtár jól ütemezett segítő munkájára volt szükség.

A szírmabesenyői, sajlóádi, ónodi, ongai könyvtárakat mindig újabbak, korszerűbbek követik. Most avatják a sajlóabonyi könyvtárat; minden évben van néhány ilyen ünnepük.

A megváltozott környezet önmagában is mindig sok új olvasót, több új könyvet jelent, s nagyobb lehetőséget az olvasói ízlés tudatos formálására. S a miskolci járás nem hanyagolja el ezeket a lehetőségeket.

Néhányat le kell írnom — mindenütt megpróbálhatják — s a miskolci járás tapasztalata szerint haszonnal. A járási könyvtár rendszeres időközökben összehívja egy-egy körzet könyvtárosait, a népművelés más területén dolgozó munkatársait, s bemutató foglalkozásokat tartanak.

Módszereikről e lapszámunkban számol be a járási könyvtár igazgatója. A körzeti elven túl a teljes szakmai együttműködés is nagyon jó példa. Ezek a munkatársak nemcsak a tervek készítésekor dolgoznak együtt, a munka közben sem tudják nélkülözni egymást.

Az irodalmi és más vonatkozású rendezvények után szerzett tapasztalatokat hasznosítják, s a változott módszerekkel vissza-vissza térnek arra a településre. A kísérletezés szó ebben a járásban nem felmentés az esetleges sikertelenségre, ellenkezőleg,

Ötletes gondolat! Bagoly Posta az ifjúsági részlegben, Sajószentpéteren

kötelez újabb sikerekre, az igazi mozgatórugók megtalálására, és hasznosítására.

A járási könyvtár hirodója eddig is rendszeresen tájékoztatta a hálózat munkatársait, ebben az évben új köntösben, új szerkesztői elvek alapján jelent meg — a Miskolci Járás Művelődési Híradója címen. Az oktató-nevelő és iskolán kívüli népművelési munka híreit, eredményeit együtt látják az olvasók, akik ezt a munkát úgy is együtt végzik.

Természetesen itt is vannak megoldásra váró problémák. A nyitvatartási idő rövidsége, a sok helyütt hiányzó könyvbeszerzési keret, a még korszerűtlen körülmények között dolgozó könyvtárak, mind megannyi újabb erőpróbát jelentenek.

A minap egy megbeszélésen vettem részt, ahol a művelődési munka helyzetét és a következő időszak feladatait tárgyalták meg a járás vezetői. Olyan felelősségérzettel, a helyzet reális ismeretében szóttek a jövő terveit, hogy a megvalósulás ilyen módszerek mellett nem maradhat el. A megbeszélés minden népművelési formára kiterjedt, de úgy éreztem, hogy egyiknél sem tudják a könyvtárat nélkülözni — s hogy így ismerik el munkájukat, ez a járási könyvtár legnagyobb eredményei közé számít. Olyan ez a könyvtár, ahová érdemes ellátogatni tapasztalatokat szerezni.

Győri Erzsébet

Könyvtárkaszágaink

Az első magyar műszaki könyvtár

A magyar művelődéstörténet, ezen belül a magyar könyvtártörténet egyik legértékesebb és legrégebb emléke a közel kétszáz éves selmeci Bányászati Akadémia könyvgyűjteménye. Hazánk legrégebb és Európa második műszaki könyvtára.

Alapja az 1735-ben alapított selmeci bányatiszt-képző iskola kevés számú könyvanyaga volt. Kezdetben, mivel a műszaki képzésben a gyakorlat dominált, és ezért elegendőnek bizonyult a professzorok saját könyvanyaga, tulajdonképpen csak az egyes tanszékeken volt könyvtár, vagy legalább is könyvgyűjtemény. Mária Terézia 1770-ben a selmeci bányatisztképzőt akadémiai rangra emelte, egyben előírja az akadémiai alapító levélben, hogy az elméleti oktatás színvonalára nagyobb hangsúlyt kell helyezni. A professzoroknak az auditoriumok számára az általuk előadott tárgyakból tankönyveket kellett írniok. Ezek a könyvek a magyar műszaki felsőoktatás első produktumai, és az 1770-ben beszerzett magyar és osztrák bányarendtartások gyűjteménye képezték az elméleti oktatás és egyben a könyvtár alapját is.

A bányászat és kohászat műszaki színvonalának a XVIII. században bekövetkezett fejlődése, a természettudományok és a felvilágosodás korának tudományos eredményeivel együtt járt, hogy a tudományos munka elképzelhetetlenné vált olyan könyvtár nélkül, ahol a felhalmozott ismeretanyaghoz az akadémia hallgatói és oktatói egyaránt hozzá férhettek. Természetesen nem szabad a XVIII. század könyvtárait, még egy olyan tudományos intézmény könyvtárát sem, mint a selmeci akadémia, a mai mércével megítélni. Rendszeres beszerzésről, a köny-

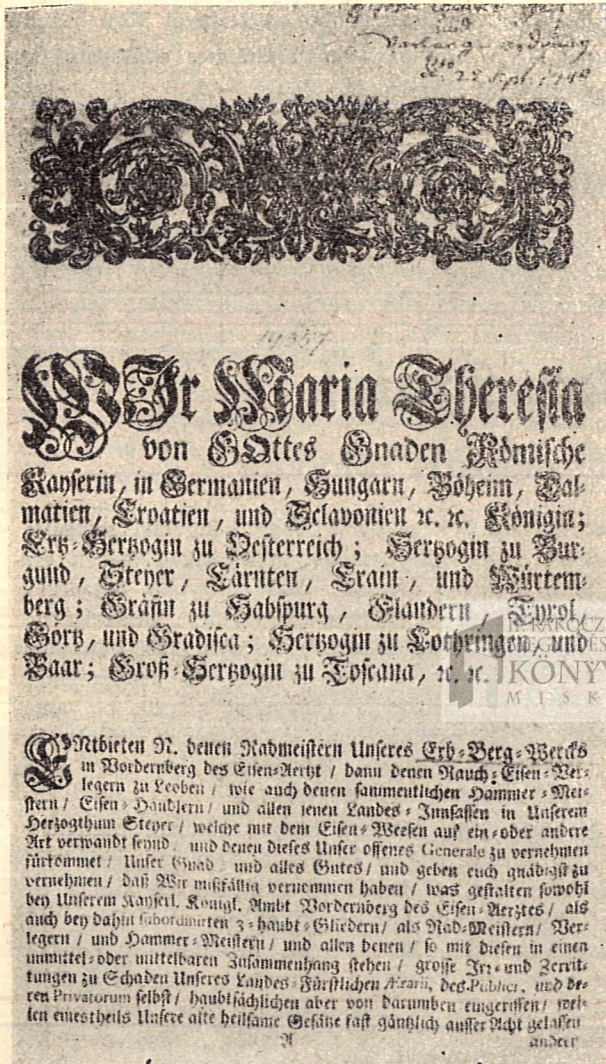
vek szakszerű kezeléséről, vagy könyvtári szolgáltatásokról nem igen beszélhetünk. Csak 1774-ben esz közölte a könyvtár az első nagyobb beszerzést, (Peithner Tádé tanár magánkönyvtárát vásárolja meg az akadémia 4000 forintért) de még 1808-ban sincs több mint 3000 kötetnyi könyve az akadémianak. Ugyanis csak azokat a könyveket szerzik be, amelyek „...elengedhetetlenül szükségesnek találtattak a bányásznövendékek kiképzésére...”, az egész könyvtár belefért egy szekrénybe.

A közel 3000 kötetnyi könyv, zömmel matematikai és kémiai tárgyú (a kifejezetten műszaki jellegű, bányászati és kohászati szakkönyvek száma ekkor még kisebb) szakkönyv abban az időben már komoly műszaki könyvtárnak számított. A könyveket a selmeci könyvtár őskorában, egészen a XIX. század közepéig eredeti kötésben (bőr, vagy pergament) tartották. Mivel a könyvek száma meglehetősen kevés, használatukra ritkán került sor, ezért raktározási, kötészeti és nyilvántartási problémák sem igen merültek fel. Könyvtáros a mai értelemben természetesen még nem volt, az akadémia egyik tanárát bízták meg a könyvtár vezetésével, főfoglalkozású könyvtárosa csak 1900-tól van a selmeci könyvtárnak.

A selmeci akadémia ebben az időben mind szellemében, mind nyelvében német volt. Az első magyar anyanyelvű tanárt csak 1848-ban nevezik ki (Lázár Jakab). A könyvanyag ezért túlnyomóan német, illetve latin nyelvű. Az abszolutizmus korában a selmeci akadémia könyvtárának lassú fejlődését gátolta a korlátolt, német-osztrák szellemű reakciós kultúrpolitika és a szűkös pénzügyi keretek (köny-

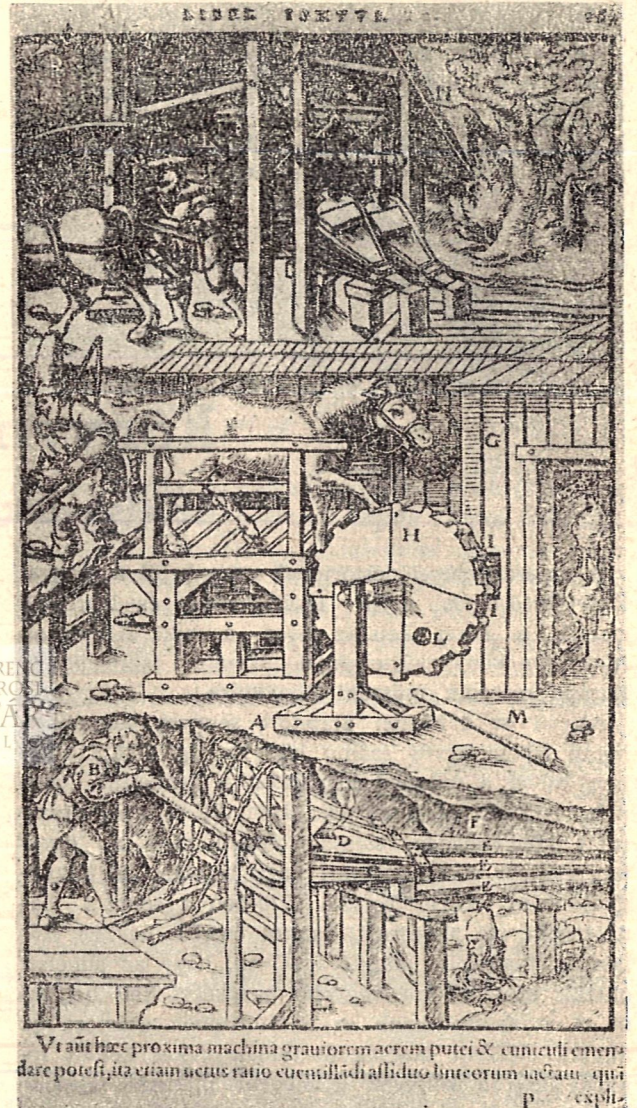
vek beszerzésére 1867-ben csak 630 forintot fordítottak).

1860-ban már 8000 kötet van a selmeci könyvtárban. Ebből az időből maradnak fenn az első leltárkönyvek, illetve leltári naplók (1862, 1869). A múlt század hatvanas éveiben került sor a könyvtár első szakszerű rendezésére is.

Mária Terézia pátense 1748-ból. Érdekes kortörténeti dokumentuma a bányarendtartásnak és a bányajognak.

A leltár a szerzőn és a címen kívül feltünteti a kiadás helyét, évét, formátumát, kötetszámot, leltári számot és raktári számot. 12 fő szakcsoportot és ezeken belül nagyon sok alosztást különböztetnek meg. Kétségteljesen szakrendszerű még nagyon sok terminológiai bizonytalanságot árul el, de a fejlődő természettudományok általános fejlettsé-

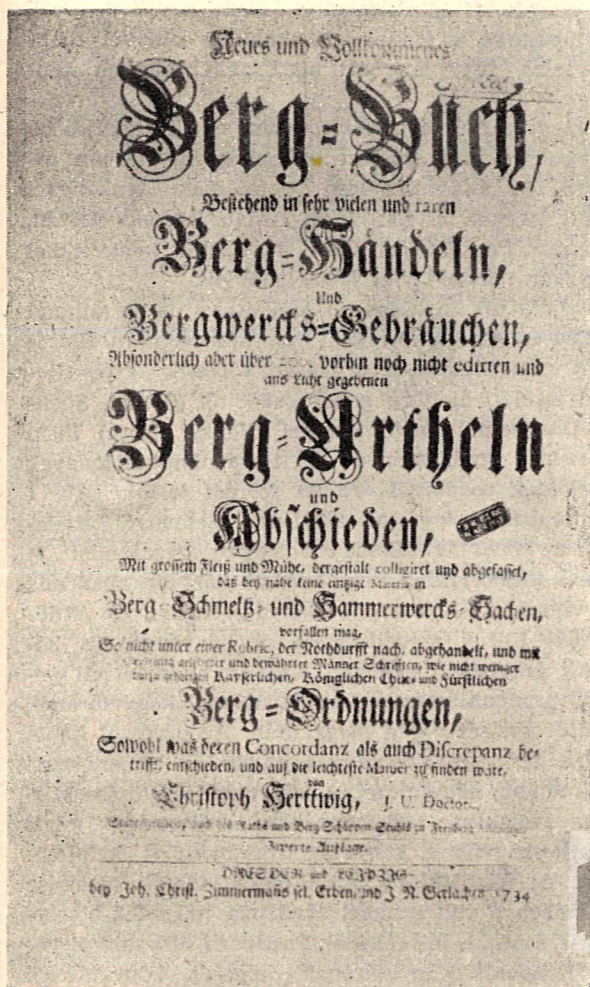
Vt aut hoc proxima machina grauiorem aeren putei & cuniculi emendare potest, ita etiam uetus ratio euenit illi ad fidus hinc eorum tactu qui p. expl.

Agricola: De re metallica libri XII. című könyvének egy illusztrációja.

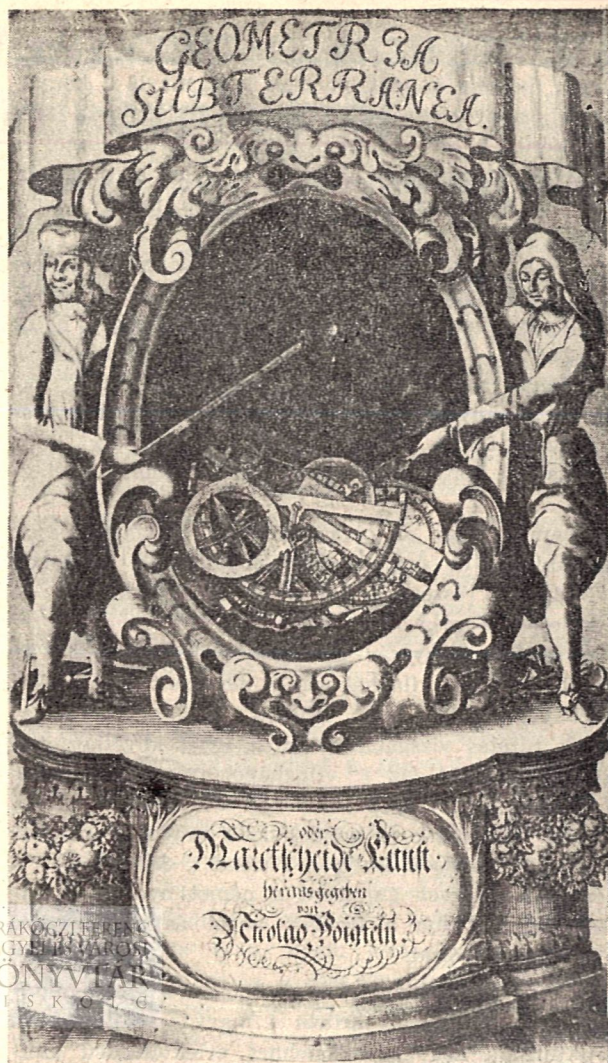
Agricola könyve évszázadokon keresztül a bányászat legfontosabb kézikönyvének számított. Az 1556-os kiadású Metallica illusztrációi hű képet adnak a XVI. század bányászatának fejlettségéről és művelési eljárásairól.

Az első Magyarországon használatos bányászati kézikönyvekből.

Az alapító rendelet a szaktárgyak alapos elsajátítása érdekében előírja, hogy a növendékek egymás között olvassák fel a „...különösen a bányatisztképzésnek szánt és ezekkel a tudományokkal foglalkozó műveket.”

Bányászati lexikon.

N. Voigteln: Bányamérés című könyvének címlapja. Könyvészeti szempontból nagyon szép a barokk címlap, a XVIII. század legelejének tipikus díszítő motívumaival és korabeli geodéziai mérőműszerekkel.

gi szintjét hűen tükrözi. A könyvekbe 4,5x2,5 cm MK Bányászati és Erdészeti Akadémia Könyvtára feliratú ovális bélyegzőt ütöttek, ennek már különösebb bibliofil értéke nincs.

A dualizmus éveit fordulópontot jelentenek a selmeci akadémia történetében. A nacionalista magyar kormányzat természetesen nem sokáig tűrte meg egy olyan izig-vérig idegen, német szellemű intézményt eredeti formájában, mint a selmeci akadémia volt 1867 előtt. Másrészt a XIX. század 70–80-as éveiben kibontakozó kapitalista fejlődés, a nagy építkezések és gründolási láz, ami a magyar gazdasági életet jellemezte ekkor, parancsoló szükségként vetik fel a magyar műszaki felsőoktatás szélesebb alapokra való helyezését. Ennek előfeltétele pedig a magyar nyelv bevezetése volt mind az oktatásban, mind pedig a műszaki életben egyaránt. A magyar

bányászat és kohászat terminológiáját is az akadémia oktatói — mint például Péch Antal — teremtik meg.

A könyvtár 1872-ben Pauer János személyében új vezetőt kap, a könyvtár fejlesztésére is egyre többet áldoznak, az akadémia kapcsolatai egyre szélesednek. Angol, amerikai, sőt ausztrál és latin-amerikai egyetemekkel és tudományos intézetekkel áll kapcsolatban az akadémia könyvtára. A szakszerűség hiánya azonban a megnövekedett könyvvállomási miatt erősen érezteti hatását a könyvtári munkában. Pauer kezdeményezte a könyvek egységes kötésbe való bekötését.

Piszkosbarna — az akkori ízlésnek (?) megfelelő — kötetet kapnak a könyvek és folyóiratok egyaránt, ezzel tönkretették a régi pergament- és bőr táblákat, megsemmisítették a könyvek egyediségét, sok-

szor adatait is, a vaskos és haszontalan kolligátumokat valósággal sorozatban készítették. A kolligátumok (komoly gondot okoznak ezek ma is a könyvtár újjászervezése idején) sokszor terjedelmük szerint kerültek egy kötésbe, függetlenül tárgyuktól és kiadásuk időpontjától. Elképzelhető az a pusztítás, amit itt a szakszerűség teljes hiánya miatt végbement.

A XIX. század legvégén (1895) már 20 000 kötete van a könyvtárnak. A század végén vaskos szerzői katalógus készült, ami igen nagy segítséget nyújt a könyvtár anyagának megismerése szempontjából. Pedig a könyvtár a fejlődés ellenére még ekkor is komoly problémákkal küzd. A Bányászati és Kohászati Lapok 1907-ben arról panaszkodik, hogy a „főiskola könyvtára éppen nem mondható gazdagnak...”

Jellemző, hogy az olvasótermet a hallgatók csak délután 16—19 óra között látogathatták. 1905-ben a hallgatók részére kézikönyvtárat állítanak fel, de a kölcsönzés még ismeretlen.

A selmeci könyvtár gyarapodását visszavetette az 1914-ben kitört világháború, a tervezett reformokat ezért végrehajtani nem lehetett. A könyvtár anyagának tüzetes vizsgálatából arra lehet következtetni, hogy a háborút (az I. világháborút) megelőző időszakban a könyvtár polcain helyet kaptak a haladó polgári filozófusok és gondolkodók művei, a magyar polgári radikálisok lapja a Huszadik Század és a Népszava könyvei. Csökkent a német nyelvűség túlsúlya, egyre több a francia, angol és más nyelvű könyv és folyóirat.

A könyvtár állományának keresztmetszete mindezek ellenére hűen tükrözte a magyar szellemi élet strukturáját, egyoldalúan német orientálódású szellemiségét, a pozitívizmus mindenhatóságát — legalábbis a századfordulói. A könyvek jelentős része már magyar nyelvű, de a német nyelvű anyag még mindég az állomány jelentős részét alkotja. Kiterjesztik a könyvtár gyűjtőkörét a társadalomtudományok, elsősorban a filozófia, jogtudomány és statisztika területére is. A kor legfontosabb tudományos publikumai helyet kapnak a könyvtár polcain, ekkor válik az akadémia könyvtára igazán mai értelemben vett egyetemi könyvtárrá.

A selmeci könyvtár értékét nem annyira egyes unikumok, ritkaságok adják, hanem az a tény, hogy egy nagy múltú intézmény tudományos színvonalát és fejlettségi fokát reprezentálja. A selmeci könyvtár anyagának feldolgozása rendkívül értékes hozzájárulást jelentene a kor — XVIII—XIX. század — Magyarországnak történetéhez, elsősorban a technikatörténet, könyvtártörténet és az általános művelődéstörténet számára felbecsülhetetlen jelentőségű.

Agricola a bányászat tudományának halhatatlan klasszikusa, Galilei az olasz természetfilozófia és a természettudományok legnagyobbja, Lavoisier a modern kémia megeremtője, Plack a modern fizika

óriása, Humbold, Kautsky, Locke, Hume — ez a névsor némi fogalmat ad a selmeci könyvtár anyagának rendkívüli gazdagságáról. Nem beszélve arról, hogy ezeknek a szellemóriásoknak a könyvei többnyire első, vagy korabeli kiadásokkal vannak képviselve.

A magyar műszaki szakirodalom egyik legteljesebb gyűjteménye is a selmeci műemlék-könyvtárban található. Az akadémia első oktatóinak tankönyvei mellett Kerpely István, Péch Antal, Farbaky István, Hermann Emil, Cséti Ottó képviselik könyveikkel a magyar műszaki élet legnagyobbjait.

Borsodi, sőt országos viszonylatban is páratlanul érdekes és gazdag anyaggal van képviselve a filozófia. A pozitívizmus és a század végének egyéb filozófiai iskolái, illetőleg gondolkodóinak (Comte, Spencer, Durkheim, Mach, Simmel, Henry Georg) ilyen nagyszűrű gyűjteménye a társadalomtudományok művelőinek rendkívül értékes forrást jelent.

Sopronban (ahová az akadémia Selmecről áttelepült) a könyvtár állománya szépen gyarapodott. A háború gyakorlatilag nem okozott kárt az akadémia könyvtárában. A soproni Bánya-, Kohó-, és Erdőmérnöki Karok szétválasztása (a bányászati és kohászati fakultás Miskolcra költözött, az erdészeti pedig Sopronban maradt) az akadémia könyvtárának a ketté osztását vonja maga után. Az erdészet kapta meg a természettudományos anyag és az erdészeti szakirodalom nagy részét. A könyvtár léköltözése Miskolcra, valamint állományának szétosztása miatt szükségessé vált a könyvtár újarendezése, katalógizálása és feldolgozása. Az illetékes tárca utasítása értelmében a volt selmeci akadémia műemlék-könyvtárát a soproni, miskolci és Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának dolgozói, könyvtárosai és tudományos munkatársai dolgozták fel. A munka rendkívüli nehézségeit és méreteit jól szemlélteti, hogy csaknem 100 könyvtáros dolgozott a selmeci műemlék-könyvtár katalógusának a munkálatain. Bevonták a munkába a Magyar Tudományos Akadémia és az Országos Széchenyi Könyvtár munkatársait is. Bonyolította a feldolgozók munkáját, hogy a címléírás a Sopronban, illetve Miskolcon felvett provizórikus jegyzékek alapján készült.

A műemlék-könyvtár katalógusát elkészülte után Sopronban, Miskolcon (a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárában) és a Budapesti Műszaki Egyetem könyvtárában helyezték el és tették hozzáférhetővé a tudománytörténeti, természettudományi és felsőoktatási történeti kutatások iránt érdeklődők számára.

A Nehézipari Műszaki Egyetem új könyvtárának épületében reprezentatív és szép otthonot kap a selmeci műemlék-könyvtár. A katalógusok egyaránt feltárják a soproni és miskolci anyagot, ezzel a sokáig hozzáférhetetlen híres könyvtár ritkaságait újból bekapcsoljuk a könyvtári szolgáltatások rendszerébe.

Tóth Pál

Tapasztalataim a könyvtári klubfoglalkozásokról

Munkatervünkben fontos helyet foglal el a könyvtári klubfoglalkozások szervezése, megtartása. Mindezt az új formák keresésével, a tartalmi munka színvonalának emelésével függ össze. Kísérletképpen először Ongán szerveztünk klubestet, amelyben a megyei könyvtár munkatársai működtek közre. A klubest programja Szerelem a költészetben című előadás, vetélkedő, könyvtombola és tánc volt. Elmondhatom, hogy a kísérlet sikerrel járt, a fiataloknak igen tetszett ez az új forma, helyes volt a hasznost összekötni a kellemessel. A következő klubestet már Sajószentpéteren a járási könyvtárban szerveztük meg, hasonló programmal. Itt már egy év alatt három klubfoglalkozásra került sor. A fiatalság itt is megkedvelte ezt a formát, ma már szinte naponta kérdezik, hogy mikor lesz ismét klubest.

Az ongai és a sajószentpéteri klubfoglalkozások tapasztalatait hasznosítva további lépésre határoztuk el magunkat. A járási FMSZ igazgatóval együtt járásunk négy községét — Nyékládháza, Sajólád, Ónod és Hernádnémeti — kerestük fel. Az említett négy községben kulturált körülmények között működő, két helyiségből álló cukrászda üzemel. A helyszínen megállapodtunk a cukrászdák vezetőivel, hogy a községi könyvtár állományából körülbelül 150 darab szépirodalmi könyvet helyezünk letétbe, hogy az ide betérő vendégek rendelkezésére álljon. Az állományt természetesen időnként a községi könyvtár felfrissíti. Jól esett tapasztalnunk, hogy a cukrászdák vezetői készséggel vállalták ezt a munkát. Természetesen megfelelő szakmai tanácsokat is kaptak. A földművesszövetkezet izléses feliratot is készített, amelyen a vendégek figyelmét felhívta a helybenolvasási lehetőségre. Mindezt kísérleti céllal történt. Az eddigi tapasztalatok alapján elmondhatom, hogy három községben a próbálkozás eredménnyel járt. Egy-egy cukrászdában fél év alatt 50—100 kötet könyvet forgattak a vendégek. Természetesen a könyvek megválasztásánál nagyon ügyeltünk a könyvek tartalmi összhangjának és a környezet összhangjának a megteremtésére. A sikereken felbuzdulva a következő lépéseken törtük a fejünket. Az említett községekben a klubfoglalkozást a cukrászdákban rendeztük meg. Kezdetben féltünk e lépéstől, tartottunk attól, hogy kicsit vásári íze lesz a rendezvényeknek. Az első klubestet Sajóládon szerveztük meg, ahol 65 fő jelent meg, főleg fiatalok. Boldogan írom le, hogy minden zavaró körülmény nélkül zajlott le a klubest, nagy tetszést aratva. Érdeklődéssel hallgatták végig a másfél órás programot. A nevelők a község vezetői is ott voltak a vendégek között. Az itteni siker arra lelkesített, hogy folytassuk a

próbálkozást máshol is. Eddig mindenütt örömmel fogadták rendezvényeinket.

Könyvtári klubfoglalkozást eddig a következő községekben tartottunk: Ongán, Sajószentpéteren, Szirmabesenyőn, Alacsán, Alsószolcán, Kisgyőrben, Sajóbáonyban, Sajóládon, Nyékládházán, Kistokajban, Ónodon, Varbón; összesen 15 alkalommal. Ebből könyvtárban nyolcat, cukrászdában hármat, és kultúrotthonban hetet. Mindez fél év alatt történt. Átlagosan egy-egy klubesten 40—50 fő vett részt. Szeretném kiemelni a kisgyőri rendezvényt, amelyen a körzet könyvtárosai és népművelési ügyvezetői, kultúrotthon igazgatói is részt vettek, tapasztalat céljából. Sajóbáonyban a dolgozók iskolájába járók jelenlétében tartottuk meg a foglalkozást.

A fent említett klubestek sikerét és színvonalát a következő tényezők biztosították:

1. A klubesteket a könyvtárak és a kultúrotthonok közösen szervezték. Ez konkrét feladatot adott az együttműködéshez, mind a szervezési, mind tartalmi vonatkozásban.

2. A foglalkozások hármast célzottan szolgálták: irodalmi, történelmi és természettudományi ismeretek nyújtását, új, szabadabb formák alkalmazásával. Ugyanakkor jól szolgálták a könyvtár, a könyv, az olvasás propagandáját is. Végül kellemes és kulturált szórakozást nyújtottak a megjelenteknek azzal, hogy a foglalkozásokat tánc, vagy társasjátékok zárták be.

3. A színvonalat emelte a foglalkozások anyagának helyes kiválasztása, a résztvevők felkészültségéhez való alkalmazkodás. A módszeres levezetés biztosította a sikert. Az érdeklődést fokozta és ébren tartotta a sokoldalú szemléltetés alkalmazása. Kisgyőrben például mindenkinek tetszett, hogy a szemlévényeket felolvasás helyett dramatizálták. Alsószolcán a verseket nem olvasták, hanem értve, elemelve elmondták. Több községben zenekari számmal szemléltettük, vagy lemezjátszó segítségével. Az ötletes ügyességi feladatok beiktatása — szójáték, számjáték — feloldotta az egyhangúságot és jól szórakoztatott. Helyi vonatkozású irodalmi, történelmi és mezőgazdasági kérdések fokozták az érdeklődést, erősebb kontaktust teremtettek a résztvevőkben.

4. Ahol a klubfoglalkozások anyagát vetélkedő képezte, ott a zsűriben olyan tekintélyes emberek vettek részt (igazgatók, nevelők, tanácsstagok), akik nemcsak hozzáértésükkel, de személyes megjelenésükkel is emelték a foglalkozások komolyságát.

5. Mind az ankétok, mind az irodalmi vetélkedők hallgatóinak felkészültsége rávilágított a könyvtár, az iskola munkájára pozitív és negatív értelemben egyaránt. A legjobb eredményt elérők között könyv-

jutalmat osztottunk szét, amely serkentette az érdeklődőket az aktivitásra, de az erkölcsi elismerés a passzív hallgatókban is lelkesedést váltott ki. A könyvjutalom, a könyvtombola növelte az érdeklődést az olvasás iránt. Kísérletképpen néhány községben a klubesten való részvételt tombolajegy vásárlásához kötöttük.

6. A foglalkozásokat valamennyi községben a járási könyvtár munkatársa vezette. Ezzel a községi könyvtárosnak is segítséget nyújtunk, módszeres bemutatót lát, egy-egy ankét, vetélkedő levezetéséhez.

Úgy gondolom, hogy e módszer többet ért, konkrét segítséget adott a könyvtárosoknak, mintha levélben írjuk meg a foglalkozások levezetésének módszereit. Így nyilatkoztak erről maguk a könyvtárosok is.

Féléves tapasztalatom írtam le. Szeretném ezt az írást vitára bocsátani. Érzésem szerint a tartalmás könyvtári munka egyik formájához utat mutattunk, módszert is adtunk. Az új forma érdeklődésre tart igényt, s jól szolgálja az általános népművelési munka célkitűzéseit.

Serfőző János

A művelődési otthon és a könyvtár együttműködése Sajóivánkán

A falusi népművelés két leghatékonyabb létesítménye a községi művelődési otthon és a községi könyvtár. Mindkettőnek feladata a lakosság magasabb műveltségét elősegíteni, a közös cél tehát megköveteli, hogy közösen dolgozzanak, ismerjék egymás munkáját. Ez az együttes munka egy fél részéről sem jelenthet „segítséget” csupán, együttműködés nélkül egyik fél munkája sem lehet harmónikus, tökéletes. Nézzük a problémát a könyvtárak oldaláról. A legelső feladata a könyvtárosnak, hogy a népművelési terv összeállítása után gondosan tanulmányozza a tervfeladatokat, nézze át a könyvtár állományát, az esetleg hiányzó alapvető műveket szerezzze be. Gondosan fel kell készülni a művelődési otthon szakköreinek könyvekkel való ellátására, illetve a legfontosabb szakkönyvek beszerzésére. Arra is pontosan fel kell készülni, hogy az ismeretterjesztő előadások témáihoz is megfelelő színvonalú és mennyiségű könyv legyen a községben, ugyanez vonatkozik a különböző szak- és közhasznú tanfolyamokra is.

Sajóivánkán jól bevált gyakorlat ma már az előadások előtt kiállított könyvek rövid ismertetése, s az előadások utáni kölcsönzése.

Az elmúlt évben a művelődési otthon színházlátogatást szervezett, községünkben ötvenketten nézték meg Karinthy Budapesti tavasz című darabját. A színházlátogatás előtt kiállítást rendeztünk Karinthy Ferenc műveiből és a második világháborúval foglalkozó magyar irodalomból. Az addig alig forgalmazott művek szinte állandóan kézben voltak.

Nálunk jól bevált módszer a klubfoglalkozások előtt 10–15 perces könyvismertetés tartása, ilyenkor a legújabb könyveket ismertetjük, részleteket mutatunk be. Ez a gyakorlat mindég hoz egy pár új olvasót a könyvtárba.

Az együttműködés másik oldalát egyelőre még csak a sikeres könyvbálok jelzik, de sok tervünk — melyekről később számolok be — már a megvalósulás útján van.

Kis településeken nagyon jó alkalom a körzeti mozi vetítése, ilyenkor mindég nagyon sokan gyűlnek össze, s ha a könyvtár ilyenkor is nyitva van, sok új olvasót szerezhet, sok olvasónak hívhatja fel a figyelmét az időközben megérkezett új könyvekre.

Mint az elmondottakból is kitűnik, az együttműködés minden esetben kettős haszonnal jár, egymás munkájának megismerése, a teljességre jobban igényt tartó népművelési munka a hatások növekedésében hozza igazi gyümölcseit.

Rattkai Antal

Hírek

Épülnek, szépülnek a könyvtárak az edelényi járásban. Új művelődési házban kapott önálló helyiséget a martonyi és a tornaszentandrás könyvtár. Mindkét községi tanács az építkezést szinte teljesen saját erejéből valósította meg!

Önálló helyiségbe helyezték át az írotai könyvtárat is, az egykori földesúri kastélyban kapott otthont. A ragályi községi tanács is az eddigi egy helyiség helyett kettőt biztosított könyvtárának. Valamennyi új könyvtár szabadpolcos berendezést kapott.

Jó kezdeményezés

Sajókazán

A sajkázai községi könyvtár állandó propaganda-tevékenységei közé tartozik a színvonalas, érdekes kiállítások rendezése. Könyvet, képet, folyóiratot, érdekes újságkivágatokat egyaránt kiállítanak. Minden évforduló, a község, járás életében jelentős esemény kiállítás formájában ölt testet, s így hívják fel a könyvtárba látogatók figyelmét egy-egy érdekes könyvre, cikkre. A kiállítások gyakori és izléses rendezése még nem lenne egyedülálló kezdeményezés megyénk könyvtáraiban, szerencsére napról-nap-

tás könyv, kép- és cikkanyaga megtalálható felsorolás formájában, rögzítik a rendezés módját és feljegyzik a kiállítás pontos időtartamát. Ez azért is jó, mert egy tematikus anyag esetében bármikor felhasználható irodalomjegyzéket is jelent, melyet az olvasó és könyvtáros egyaránt hasznosíthat. A bemutatott anyag felsorolása után a látogatók, a kiállítás megtekintői véleményüket írják be a naplóba. S nagyon jó dolog az, hogy Sajókazán nemcsak iskolás gyerekek — akik az írás naponkénti gyakorlói —, hanem felnőttek, akik már ritkábban vesznek tollat a kezükbe. Írják meg véleményüket. Ez is bizonyítja, hogy ha rendszeresen hozzászoktatjuk olvasóinkat egy-egy megnyilatkozási formához, szívesen élnek vele, s igényükké válik.

Csak egy bejegyzést idézek a naplóból: „Ezt a könyvkiállítást szemlélve, egy új világban érzem magam, mert az én ifjúságom idején csak a mások által kiolvasott ponyvaregényeket olvashattam. Itt

A sajkázai községi könyvtár felnőtt részlege

ra több könyvtárban láthatunk jól rendezett, tematikusan is helyesen válogatott anyagú könyvkiállítást.

Az viszont említésre méltó, hogy ebben a könyvtárban nagyon is kíváncsiak az olvasók, látogatók véleményére. Magyar Lajos a könyvtár vezetője külön kiállítási naplót vezet, melyben minden kiállí-

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Részlet a gyermekkönyvtárból

mindenki megtalálja a neki valót, s a tájékozatlan olvasó a segítséget is. Lengyel Barna.”

S tovább sorolhatnám a bejegyzéseket, úgy gondolom, ez az egy is meggyőző sok könyvtárost arról, hogy érdemes ezt így szervezni, s csak ilyen munkával lehet többet elérni. Még egyet kell ide írnom: a sajkázai könyvtárban nem főhivatású könyvtáros dolgozik!

A bódvavölgyi művelődési hetek híreiből

A Bódvavölgyi Művelődési Heteket az edelényi járási könyvtárban nyitották meg Kalász László és Mátyás Ferenc költők részvételével április 17-én.

A „Nők könyvespolca-mozgalom” szervezői vendégségül látták Fekete Gyulát és László Annát a kurityáni és edelényi könyvtárban.

László Anna és Fekete Gyula dedikál

Az edelényi ifjú olvasók a könyvbarát kör könyvheti rendezvényén

Az edelényi járási könyvtár helyismereti előadás-sorozata a Művelődési Hetek alatt tovább folytatódott. Nagy sikerrel tartották meg a Régészeti emlékek a honfoglalás koráig, a borsodi földvár, A bódvavölgyi nép élete és népszokásai, a Népdal és népi

Sikerrel szerepelt az edelényi járási könyvtár játék bódvamenti kincsei című előadásokat a Her-
gyermekolvasóinak könyvbarát köre Rakacán, Bód-
man Ottó Múzeum munkatársai: dr. Bodgál Ferenc,
dr. Kemenczei Tibor és Lajos Árpád múzeológusok.

Hírek

Tiszakesziben a községi könyvtáros olvasótoborzási munkája során elemezte és megvizsgálta azokat a tényezőket, amelyek az új olvasókat a könyvtárba hozták. Új olvasók megnyerésére használta fel az általános iskola meglátogatását, ahol elsősorban a 8. osztályos tanulókat a kézikönyvek, lexikonok használatára tanította meg, illetve azok fontosságára hívta fel a figyelmet. A Vöröskereszt helyi szervezetének tagjaival meglátogatta a községben egyedül élő idős embereket, a személyes beszélgetés alkalmával jegyzéket készített minden érdeklődő könyvigényéről, a kívánt könyveket úttörőkkel küldi ki, s háromhetenként cserélik.

A Miskolci Városi Könyvtár gondozásában jelenik meg a Borsod—Miskolci Füzetek Irodalomtörténeti sorozatának első két füzeté: 1. Kabdebó Lóránt: Szabó Lőrinc a lázadás kezdetén. 2. Zircz Péter—Engel Károly: Gozdsu pályakezdése és levelezése címmel. A 3. és 4. füzet a következő címeikkel készül: Csorba Zoltán: Petőfi, Tompa és Jókai miskolci és borsodi vonatkozásai; Hampó Jenőné: Színházi kultúra Miskolcon 1891—97. között.

*

A mezőkövesdi járási könyvtár minden hónap utolsó szerdáján könyvismertetést, illetve könyvszemlét tart a Járási Művelődési Ház Öregek Klubjában a klubtagok részére.

Cikkeink szerzői

BÁRDOS JÓZSEFNÉ,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa

DEÁK GÁBOR DR.,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár helyettes
igazgatója

FODOR ETELKA,
a cigándi községi könyvtár vezetője

GYŐRI ERZSÉBET,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa

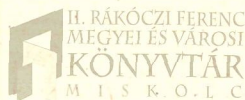
KLUGER LÁSZLÓNÉ,
a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár munkatársa

LÉNÁRT FERENC,
a gönci községi könyvtár vezetője

RATTKAI ANTAL,
a sajoivánkai községi könyvtár vezetője

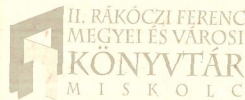
SERFÓZÓ JÁNOS,
a miskolci járási könyvtár igazgatója

TÓTH PÁL,
a Nehézipari Műszaki Egyetem
Központi Könyvtárának munkatársa

Tartalomjegyzék

Dr. Deák Gábor: Tapasztalatcseréink tanulságai. — — — —	1
Győri Erzsébet: A Költészet Napja és az Ünnepi Könyvhét eseményei. — — — — — — — — — — — — — — — —	4
Bárdos Józsefné: Mit adhat a könyvtár az Élővilág ismeretéhez?	6
Kluger Lászlóné: Helyismereti tevékenység megyénk könyvtáraitban. — — — — — — — — — — — — — — — —	7
Lénárt Ferenc: A 750 éves Gönc könyvtárának életéből. — —	10
Fodor Etelka: Mit olvasnak a termelőszövetkezeti dolgozók? —	12
Győri Erzsébet: Ismerjük meg megyénk könyvtárait! Sajószentpéter, Járási Könyvtár. — — — — — — — — — —	13
Tóth Pál: Könyvritkaságaink. Az első magyar műszaki könyvtár.	15
Serfőző János: Tapasztalataim a könyvtári klubfoglalkozásokról.	19
Rattkai Antal: A művelődési otthon és a könyvtár együttműködése Sajóivánkán. — — — — — — — — — — — — — — — —	20
Jó kezdeményezés Sajókazán. — — — — — — — — — — — — — — — —	21
A Bódvavölgyi Művelődési Hetek híreiből. — — — — — — — — — — — — — — — —	22
Hírek. —	22

Szerkesztő bizottság:

*Szónyi László, dr. Zsidai József, Nagy Gusztáv, Berecz József,
Magyar András, Kopasz Erzsébet.
Főszerkesztő: Győri Erzsébet.
Felelős kiadó: Bíró Péter.*

 ILL. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Az ongai községi könyvtár könyvkiválasztó tere.